

DIRECTIE VAN DE LANDBOUW

DE HERDENKING
van het
50-JARIG BESTAAN
van de
PLANTENZIEKTENKUNDIGE
DIENST

29 November 1949

PROF. DR. J. RITZEMA BOS

REDE, UITGESPROKEN DOOR DR C. J. BRIEJÉR,
DIRECTEUR VAN DE PLANTENZIEKTENKUNDIGE DIENST

*Dames en Heren,
Zeer gewaardeerde toehoorders,*

Wij zijn hier bijeengekomen om het vijftigjarig bestaan, het gouden jubileum van de Nederlandse Plantenziektenkundige Dienst te herdenken.

Vijftig jaar geleden. – Wij schrijven 1899.

Een jaar tevoren, in 1898, maakte Prof. RITZEMA Bos in opdracht van de Nederlandse Regering een reis naar de Verenigde Staten van Amerika, teneinde de San José schildluis te bestuderen. Hij maakte daarbij kennis met de maatregelen, die in de U.S.A. getroffen werden om de verspreiding van dit zeer schadelijke insect ten gevolge van de handel in planten tegen te gaan.

Daarbij voorzag hij, dat het voor onze toen reeds belangrijke handel in boomkwekerijgewassen en bloembollen met Amerika van belang zou zijn waarborgen te geven, dat deze vrij waren van ziekten en plagen.

Daarom adviseerde RITZEMA Bos de Regering een Dienst te stichten, die deskundige gezondheidsverklaringen zou kunnen afgeven en die tegelijkertijd de bestrijding van ziekten en plagen hier te lande zou kunnen stimuleren.

Overeenkomstig dit advies werd in 1899 de Phytopathologische Dienst ingesteld, die in 1921 de naam Plantenziektenkundige Dienst kreeg.

De aanleiding voor de reis van RITZEMA Bos was dus de vrees voor het optreden van de San José schildluis in Nederland, een gevaar, dat tot dusver geen werkelijkheid geworden is. Het is merkwaardig, dat juist nu, na vijftig jaar, dit gevaar opnieuw opdoemt en dat wij opnieuw maatregelen moeten beramen om een optreden van dit insect te voorkomen. Wat dit betreft is er in deze halve eeuw dus weinig veranderd.

Maar verder is de verandering wel héél groot.

Wij zouden wel eens een kijkje willen nemen in die tijd, die ons nu zo rustig voorkomt. Hoe verliep die reis van RITZEMA Bos?

Er waren nog slechts enkele primitieve auto's in ons land, die alleen voor sportdoeleinden gebruikt werden en van vliegtuigen was nog helemaal geen sprake.

Vermoedelijk is RITZEMA Bos per vigilante naar de trein gegaan. De boot bracht hem in 10 à 14 dagen naar New York. In de U.S.A. zal hij stellig vele uren en misschien zelfs dagen in de trein hebben doorgebracht.

Thans is dat wel heel anders!

Vierentwintig uren na vertrek per auto uit Wageningen kan men al lang en breed in New York zijn, waar vliegtuigen gereed staan, die de reiziger direct verder brengen naar de plaats van bestemming. In twee dagen kan men van Wageningen naar San Francisco reizen!

Ik vertel u dit niet als curiositeit, maar omdat deze ontwikkeling ons tevens plaatst

voor een geheel andere situatie met betrekking tot de verspreiding van plantenziekten dan in 1899. Daarop kom ik straks nog terug.

Wij blijven nog een ogenblik verwijlen bij het jaar 1899. De Dienst bestond toen uit het Hoofd, Prof. RITZEMA Bos, een assistent en een amanuensis, met zo nu en dan de hulp van land- en tuinbouwweraren.

Vijftwintig jaar later, tijdens het zilveren jubileum zag het er al heel anders uit. Toen werkten in Wageningen 30 ambtenaren, waaronder 8 academici of daarmee gelijk te stellen personen, en in de buitendienst 43 ambtenaren, bijgestaan door vele controleurs, die voor een bepaald seizoen werden aangesteld.

Ir N. VAN POETEREN, het tweede hoofd van de Plantenziektenkundige Dienst, beschreef het verloop van die eerste 25 jaren in zijn herdenkingsrede op 29 November 1924.

Thans staat voor u het derde Hoofd van de Plantenziektenkundige Dienst.

Het feit, dat de Dienst in vijftig jaren tijd slechts drie directeuren kende, waarvan de tegenwoordige spreker slechts enkele jaren geleden in functie trad, heeft veel bijgedragen tot een regelmatige opbouw en tot stabiliteit in de werkzaamheden. Veelvuldige wisselingen zouden speciaal voor dit werk noodlottig zijn geweest.

Nu schrijven wij dus 1949. En wederom constateren wij een grote uitbreiding. Op het ogenblik werken in Wageningen 144 ambtenaren, waaronder 19 academici en in de buitendienst 106 personen in vaste dienst of als arbeidscontractant, benevens 169 controleurs in los dienstverband. Dit totale aantal van 419 ambtenaren kan in het zomerseizoen nog stijgen tot 600 en meer.

Van drie personen tot zeshonderd!

RITZEMA Bos zal zeker nimmer gedroomd hebben, dat zijn geesteskind zó zou groeien.

Wij moeten ons echter toch wel zeer ernstig afvragen of een dergelijke uitbreiding gemotiveerd is.

Er wordt tegenwoordig zeer veel geklaagd over het naar veler mening te grote aantal ambtenaren. Het is niet mijn taak te beoordelen of deze critiek in het algemeen juist is. Het is echter wel degelijk mijn taak er duchtig voor te waken, dat deze critiek niet van toepassing is op het onderdeel, waarvoor ik zelf de verantwoordelijkheid draag: de Plantenziektenkundige Dienst.

Wordt het geld van de belastingbetaler door ons goed besteed, wordt het bedrijfsleven niet onnodig overlast berokkend? Is de tegenwoordige omvang van ons Instituut verantwoord en zo ja, waarom is dit zo?

Vijftig jaar geleden waren de Verenigde Staten tevreden als wij zo nu en dan de kwekerijen gingen inspecteren en andere landen eisten niets. In de loop van de jaren is dit wel zeer veranderd. Practisch iedere zending moet geïnspecteerd worden op de eventuele aanwezigheid van een hele reeks ziekten en plagen. Vrijwel ieder land heeft zijn speciale eisen en de P.D. zit thans opgescheept met circa 80 gezondheidscertificaten van verschillende inhoud.

Dat het hier niet om geringe belangen gaat, blijkt wel uit het feit, dat onze gehele bloembollenexport naar de U.S.A. valt of staat met het al of niet voorkomen van enkele cysten van het aardappelaaltje in enige zending. En bloembollen zijn ons voornaamste exportartikel naar dit land.

De vraag komt bij ons op of al deze eisen gerechtvaardigd zijn en als dit dan zo is, of niet een eenvoudiger procedure gevolgd zou kunnen worden.

Hier ligt nu juist een van de zwaarste taken van de Dienst. Volgens onze opvattingen

zijn namelijk zeker niet al deze eisen gerechtvaardigd en kan de administratieve rompslomp sterk vereenvoudigd worden. Coördinatie in de eisen, die van verschillende landen afkomstig zijn, bestaat in onvoldoende mate. Wij moeten er voortdurend aan werken om een en ander binnen redelijke grenzen te houden, waarvoor vele, vaak moeizame onderhandelingen nodig zijn.

Er zijn o.i. ook principiële fouten verbonden aan het tegenwoordige systeem. Naar onze mening zijn de inzichten, waarop de U.S.A. en andere landen hun eisen gronden, sterk verouderd.

En hier komen wij terug op de reis van RITZEMA BOS, vergeleken met de tegenwoordige reismogelijkheden.

De laatste zijn van dien aard, dat plantenziekten en vooral schadelijke insecten, mijten en aaltjes zich ondanks contrôle op de plantenhandel toch overal zullen kunnen verspreiden. De tegenwoordig goed gecontroleerde plantenhandel is veel minder gevaarlijk dan het vervoer van reizigers en goederen, dat niet te controleren is.

Wij kennen een recent geval van een zeeman, die in de U.S.A. aan land ging met een cyclamen in een pot. Deze potplant werd in beslag genomen en de grond bleek cysten van het aardappelaaltje te bevatten.

Maar hoeveel plantenmateriaal zal er buiten de handel om onopgemerkt binnengebracht worden, wat zit er in de bagage van de reizigers en in de vliegtuigen zelf? Men kan vandaag ergens in Europa lopen op een met aardappelmoeheid besmet terrein en morgen op een kwekerij in een geheel ander deel van de wereld, met cysten tussen de naden van de schoenen of in de omslagen van de broek.

De kansen, dat op dergelijke wijzen ziekten worden versleept, zijn stellig niet gering en te controleren is dit alles niet.

Wij zullen dus geheel andere wegen moeten inslaan.

De enig mogelijke efficiënte bescherming is de plagen aan te pakken bij de bron, in het land van oorsprong. Indien ergens ter wereld een plaag optreedt, die over kan gaan op de culturen van andere landen, dan dienen deze gezamenlijk met het betrokken land middelen te beramen om deze plaag onschadelijk te maken of dusdanig onder contrôle te brengen, dat verdere verspreiding wordt voorkomen. Het is duidelijk, dat dit niet eens voor iedere plaag mogelijk is. In dat geval zal men deze zo goed mogelijk moeten bestuderen, zodat men gereed is voor een krachtige bestrijding zodra de plaag in eigen land optreedt.

Het tegenwoordige systeem heeft echter nog meer nadelen. Als het voorkomen van een plaag in enig land een importverbod ten gevolge heeft, dan zal men trachten die plaag geheim te houden. En dit is nu juist wat wij niet moeten hebben. Hoe eerder men gewaarschuwd is, hoe beter. Het moet mogelijk gemaakt worden het optreden van een plaag direct internationaal bekend te maken. Men zal dan echter moeten afzien van eenzijdig opgelegde importbelemmeringen; deze zullen hoogstens in gezamenlijk overleg tijdelijk moeten worden genomen, totdat men kan overgaan tot een definitieve actie.

Tenslotte vormen de plantenziekten ook een duchtig, maar oneerlijk wapen in handen van protectionisten. De phytopathologen zullen hun dit wapen uit handen moeten nemen.

De inzichten, die hier worden geschetst, vormen de achtergrond van onze vele contacten met het buitenland. Zij zullen ook het onderwerp van besprekingen zijn op de Internationale Conferentie, die wij in April van het volgend jaar ter gelegenheid van ons gouden jubileum hopen te houden.

Maar voor het doorzetten van deze inzichten, voor elke vruchtdragende onderhandeling met het buitenland, is één ding absoluut noodzakelijk.

Men zal moeten beschikken over een krachtig apparaat, dat in staat is te waken over het optreden van ziekten en plagen en dat de nodige en eventueel internationaal over-eengekomen bestrijdingsmaatregelen stevig in de hand heeft.

Het is daarom noodzakelijk, dat het gebied van de plantenziekten krachtig *centraal* wordt georganiseerd.

Men wenst in het buitenland – en men wenst dit terecht – met één instantie te doen te hebben en niet met meer. Elke verdeeldheid werkt hier verwarrend en zij verzwakt onze positie in hoge mate.

Nederland staat hiermede reeds vooraan en het is opwekkend te kunnen constateren, dat steeds meer buitenlandse deskundigen ons apparaat komen bestuderen.

Toch zullen wij moeten oppassen, dat er ten gevolge van de al te individualistische eigenschappen van ons volk geen hiaten in onze organisatie komen. Prestige-kwesties en zucht naar geldelijk gewin werken overal zeer remmend, maar op het gebied van de plantenziekten zijn zij bijzonder noodlottig.

Volgens mij verstrekte gegevens heeft de leiding van de P.D. in het verleden veelvuldig te kampen gehad met onvruchtbare en tijdrovende prestige-kwesties. Met blijdschap mag ik constateren, dat hierin thans belangrijke verbeteringen zijn opgetreden en ik mag hier wel al diegenen dank zeggen, die door goede samenwerking meehelpen de zware taak van onze Dienst te verlichten.

Geheel verdwenen is dit euvel echter nog niet en ik veroorloof mij dan ook er de aandacht op te vestigen, dat hierdoor de belangen van ons land zeer geschaad worden. Het gaat om een gezamenlijk dienen van de gemeenschap en niet om persoonlijke eer.

Ook de lust tot tijdelijk geldelijk gewin bij sommige exporteurs bezorgt ons nog herhaaldelijk moeilijkheden. Deze lieden beseffen nog onvoldoende, dat de voorschriften van de P.D. berusten op overeenkomsten met buitenlandse instanties, of wel, dat zij ons door deze instanties zijn opgelegd. Ontduiking hiervan betekent misschien een klein tijdelijk voordeel voor de enkeling, maar er ontstaat een blijvend groot nadeel voor een gehele groep, waarvan ook de genoemde enkeling de zeer schadelijke gevolgen ondervindt.

Indien dit algemeen werd ingezien, zou het aantal ambtenaren van de P.D., wat dit onderdeel betreft, zeker kleiner kunnen zijn. Zoals de zaken nu staan, zouden wij, om de vele goeden krachtadig tegen de kortzichtigheid van sommigen te beschermen, eerder meer dan minder ambtenaren nodig hebben.

Bezien wij de taak van de P.D. verder.

Vijftig jaar geleden was het begrip „deviezen” waarschijnlijk alleen bekend bij financiële deskundigen. Ook hierin is veel veranderd. Wij móeten exporteren! Maar de concurrentie is hevig. Wij moeten niet alleen de hoeveelheid, maar ook de kwaliteit zo hoog mogelijk opvoeren.

Daar komt nog bij, dat het aantal inwoners van Nederland sedert 1899 verdubbeld is, van vijf miljoen tot tien miljoen.

Onze voedselpositie baart ons grote zorgen en dit zal in een niet verre toekomst zeker nog erger worden.

Van onze land- en tuinbouw moet het alleruiterste worden gevergd. Maar juist deze intensieve culturen worden sterk bedreigd door plantenziekten. Deze dreiging is zó ernstig, dat wij de situatie met groeiende ongerustheid en zorg gadeslaan.

Slechts ter zake deskundigen, die hebben leren vooruitzien, kunnen beseffen hoe groot de verantwoordelijkheid van de P.D. hier is.

Herhaaldelijk vraag ik mij met diepe zorg af, of het niet mijn plicht is te vragen om

nog krachtiger organisatie van de P.D., ondanks de noodzaak tot algemene bezuiniging.

Zij, die het probleem van de aardappelmoetheid kennen, zullen beseffen hoeveel hoofdbrekens ons die ene plaag reeds kost. En dit is maar één van de vele aaltjes, insecten, mijten, schimmels en viren. Daarbij komen dan nog de veldmuizen, de ratten, de bisamratten en de vogels.

Waarlijk, de problemen zijn niet gering, noch in aantal, noch in omvang. En de toekomst houdt nog vele gevaren voor ons verborgen, waarvan wij er thans hoogstens enkele kunnen vermoeden.

In 1899 moest RITZEMA BOS naar Amerika reizen om de San José schildluis te bestuderen. Thans gaan wij daarvoor naar Frankrijk en Duitsland.

Dit zeer schadelijke insect, dat grote ravages in de fruitteelt kan aanrichten, is onze grenzen bedenkelijk dicht genaderd en ik heb weinig hoop, dat wij het er op den duur buiten kunnen houden. Daarom wordt deze plaag nu reeds nauwkeurig door ons bestudeerd, zodat wij er, indien nodig, zo goed mogelijk tegen gewapend zullen zijn.

In Amerika komt een zeer schadelijke keversoort voor, *Popillia japonica* NEWN., die men daar Japanse beetle noemt en die wij maar Japanse meikever hebben gedoopt. Dit dier kan in Europa stellig ook leven en er behoeft maar één vrouwelijke kever, bezet met eieren, met een vliegtuig mee te komen om deze hevige plaag ook in Europa te ontketenen.

Uit deze paar voorbeelden blijkt wel, dat de P.D. zijn scherp wakend oog niet alleen in eigen land moet gebruiken, maar over de gehele wereld. Hierbij bewijzen de landbouw-attachés, met hun zeer bekwame centrale leiding, ons uitstekende diensten. Veelvuldige directe contacten tussen de Nederlandse phytopathologen en hun buitenlandse collega's kunnen echter stellig niet ontbeerd worden.

Wij zijn er nog niet!

Het is niet voldoende de plagen te kennen, wij moeten ze ook bestrijden.

Aan bestrijdingsmiddelen ontbreekt het ons stellig niet, bij tientallen worden nieuwe middelen op de markt gebracht. De boeren en tuinders dienen echter waarborgen te hebben, dat deze middelen deugdelijk zijn voor het doel, waarvoor zij worden verkocht. Daartoe moeten zij onderzocht worden, hetgeen mede tot de taak van de P.D. behoort.

Het aantal aangeboden middelen is echter zó groot, dat wij ook hierbij te kampen hebben met een te klein apparaat.

Voor het uitvoeren van velerlei, zeer noodzakelijke maatregelen moet de P.D. kunnen steunen op het gezag van de wet. Daartoe zijn in de loop van de jaren een reeks wettelijke maatregelen in het leven geroepen, waarvan de „Wet Bestrijding Aardappelmoetheid” de jongste is.

Het samenstellen van dergelijke voorschriften is allerm minst eenvoudig en er moet heel wat werk verzet worden door ambtenaren van de P.D. in samenwerking met juristen, voordat zo'n wet aan de Staten-Generaal kan worden aangeboden.

Nog veel meer tijd en hoofdbrekens kost een juiste en billijke uitvoering van deze maatregelen.

Een zeer belangrijke taak heeft de P.D. ook bij voorlichting en onderwijs.

Over het begrip „voorlichting” is in het verleden wel eens getwist en dit geschiedt nog wel eens, zij het in mindere mate.

Dit wordt wel mede veroorzaakt doordat „voorlichting” een algemeen en geen bijzon-

der begrip is. Voorlichten is de weg wijzen in algemene zin, hetgeen overal in het maatschappelijk leven geschiedt.

Het spreekt toch wel vanzelf, dat een dienst als de P.D. in sterke mate voorlichting aan de practijk moet geven over het hoe en waarom van zijn werkzaamheden, ja, dat het slagen daarvan voor een belangrijk deel afhangt van een intensieve voorlichting hierover.

Deze voorlichting kan de moeilijkheden bij het inspectiewerk aanzienlijk verminderen. Feitelijk zouden de teelt van onze gewassen en de behandeling erna zó moeten zijn, dat practisch geen inspectie meer nodig was. Dit ideaal wordt natuurlijk nooit bereikt, maar toch mochten de telers het wel eens wat meer nastreven.

Verder zou het dwaze verspilling zijn het licht van de uitgebreide kennis en ervaring, die men bij de P.D. over plantenziekten bezit, onder de korenmaat te houden. Integendeel, dit licht moet zo krachtig mogelijk ten algemene nutte schijnen! Dit geschiedt dan ook, doordat deze kennis zoveel mogelijk algemeen wordt verspreid. Radio, pers, tentoonstellingen en gedrukte mededelingen zijn hierbij belangrijke hulpmiddelen.

Toch sluimert bij de P.D. nog veel kennis, die niet verspreid wordt door gebrek aan personeel en middelen.

Het onderwijs, vooral het middelbare en lagere land- en tuinbouwonderwijs vraagt ons in steeds toenemende mate om leermiddelen, om preparaten en lantaarnplaatjes van schadelijke dieren en ziektebeelden. Ook hier was het te wensen, dat wij ruimere mogelijkheden hadden om er aan te kunnen voldoen.

Wij hopen echter toch de scholen binnenkort te kunnen verrassen met een geheel nieuw soort preparaten, die een omwenteling zullen betekenen op dit gebied.

Evenals het begrip „voorlichting” heeft ook het begrip „onderzoek” of „research” aanleiding gegeven tot moeilijkheden. Dit komt al weer, omdat wij hier met een algemeen begrip te maken hebben, dat nauwelijks bijzondere toepassing toelaat. Iedere boer, die met een speurend oog door zijn gewassen loopt, doet speurwerk, research.

Ook de P.D. doet op zijn gebied onderzoekingswerk. Indien dit niet gebeurde, zou het een dode papierwinkel zijn, zonder veel nuttig effect. Het zijn de langdurige, gespecialiseerde onderzoekingen, die bij de P.D. niet kunnen gebeuren.

Scherpe grenzen kan men hier evenmin trekken als bij de voorlichting. Men kan nu eenmaal geen hokjes maken, waarin de een wél, de ander niet mag komen.

Slechts een zeer goed onderling begrip en loyale samenwerking kan ons het hoogst mogelijke profijt van de ingezette krachten bezorgen.

Daarbij is het de P.D., die in belangrijke mate beschikt over de gegevens, waaruit bepaald kan worden welke onderzoekingen op een gegeven ogenblik het meest van belang zijn. Wij weten welke Nederlandse plagen het grootste gevaar opleveren voor onze export. Verder weten wij welke plagen ons vanuit het buitenland kunnen bedreigen.

Het is van het grootste belang deze gevaren zo snel mogelijk te onderkennen, de hierover binnenkomende gegevens te verwerken en de nodige maatregelen te nemen of te doen nemen, wederom een taak, waaraan veel werk is verbonden.

Met het zogenaamde toegepaste onderzoek alleen komen wij er echter niet; wij moeten het een basis geven van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Een van de redenen, waarom wij zulk een basis nodig hebben, wil ik hier nader belichten.

Reeds meermalen heb ik betoogd, dat wij met onze ziektebestrijding niet op de goede weg zijn. De chemici zijn teveel aan het woord, de biologen te weinig. Wij gaan steeds meer de weg op van zeer giftige, min of meer universeel werkende middelen, waarmee

wij in de natuur ingrijpen op een wijze, die ons zeker duur zal komen te staan. Wij moeten de schadelijke organismen bestrijden, maar de nuttige zoveel mogelijk sparen. Wij moeten er steeds op bedacht zijn het beetje natuurlijke evenwicht, dat nog in onze monoculturen aanwezig is, te behouden en te bevorderen. Ons principe moet zijn om *zo weinig* mogelijk bestrijdingsmiddelen te gebruiken en niet *zoveel mogelijk*. Daartoe zullen wij eerst alle andere mogelijkheden moeten bezien om de plagen te bestrijden.

Bestudering van alles wat zich in de grond afspeelt, is daartoe in de eerste plaats noodzakelijk. Het is daarom te betreuren, dat dit vraagstuk in discrediet dreigt te geraken door het onbetamelijke rumoer, dat er in de laatste tijd over is gemaakt.

Het is van het grootste belang, dat de lichte weerzin, die daardoor bij sommigen tegenover dit werk is opgewekt, wordt overwonnen en dat het in de rustige en waardige sfeer, die de wetenschap past, krachtig wordt aangepakt.

Ook het resistentie-onderzoek eist nog meer aandacht dan tot dusver.

Als wij dan tenslotte naar bestrijdingsmiddelen móeten grijpen, dan zullen dit middelen moeten zijn met meer verfijnde, meer specifieke werking; wij moeten ernaar streven alleen te doden wat werkelijk schadelijk is.

Daartoe zullen wij ons een veel diepere kennis moeten verwerven over de organismen, die wij moeten bestrijden. Als entomoloog denk ik daarbij aan het zenuwstelsel van de insecten, waarover wij nog veel te weinig weten. Dit is echter maar een van de vele problemen op dit gebied.

Er is nog een ander gevaar verbonden aan de moderne bestrijdingsmiddelen, namelijk het gevaar voor de consumenten van de producten, die ermee zijn behandeld. Daarbij denk ik nog niet direct aan acute gevallen, waar door zeer onoordeelkundig gebruik ernstige vergiftigingen kunnen ontstaan, maar eerder aan de chronische gevolgen van het herhaaldelijk toedienen van kleine hoeveelheden. Ik ben het in principe met diegenen eens, die menen, dat wij ons voedsel zoveel mogelijk moeten nuttigen zoals de natuur het oplevert en dat de noodzakelijke bewerkingen er niet teveel aan moeten veranderen. Nadrukkelijk merk ik hierbij op, dat ik geenszins de overdrijvingen onderschrijf, die ook op dit gebied worden gelanceerd.

Wij leven echter in een chemisch tijdperk en er wordt inderdaad op velerlei wijzen onverantwoordelijk met ons voedsel omgesprongen. Het al te overdadig toepassen van de moderne bestrijdingsmiddelen is er één van.

Ook dit betreft niet alleen een binnenlandse aangelegenheid. Ik voorzie, dat de tijd niet ver meer is, dat men in het buitenland ook hiervoor waarborgen zal vragen en dat wij certificaten zullen moeten gaan afgeven met betrekking tot de toegepaste bestrijdingsmiddelen.

Daartegen zullen wij gewapend moeten zijn en dit wapen kunnen wij alleen vinden door diepgaand onderzoek. De Plantenziektenkundige Dienst kan deze onderzoeken niet zelf verrichten, maar wel dient hij ze steeds te stimuleren. De phytopathologen van de Dienst komen voortdurend met deze problemen in aanraking, zij zien de gevaren, de hiaten.

De leiding van de P.D. dient dan ook een groot aandeel te hebben bij de leiding van het onderzoek op dit gebied, zowel voor het toegepaste als voor het fundamentele gedeelte. Dit is geen misplaatste bemoeizucht, maar het vloeit voort uit de taak, die de P.D. heeft te vervullen. Al dit werk grijpt in elkaar, het is één geheel; het ene deel kan niet zonder het andere en het moet alles zorgvuldig op elkaar afgestemd worden.

Het is gelukkig, dat dit ook door anderen wordt ingezien en dat op dit gebied een

samenwerking wordt opgebouwd, die zegenrijk kan worden voor ons land; een samenwerking, die zich ook tot de internationale sfeer uitbreidt.

Wij zien nog even terug naar het jaar 1899.

Een bescheiden begin met slechts enkele mensen, die zo nu en dan kwekerijen inspecteerden en goede raad gaven.

De toename van het werk in deze vijftig jaren is enorm! En het is allerminst overbodig werk, integendeel, het is allemaal van het uiterste belang voor ons volk, voor onze welvaart.

Het antwoord op de vraag of de Dienst niet teveel gegroeid is, is dan ook gemakkelijk te geven.

Wij zijn stellig niet te groot, teveel in aantal. Wij moeten ons zelfs de ernstige vragen stellen of het grote belang van dit werk niet een nog grotere omvang eist, of wij voldoende verantwoord zijn door het apparaat, zoals het nu is.

Aan de ene zijde grijnzen ons vele gevaren, vele problemen tegen; aan de andere zijde grijnst de ledige schatkist. Het zoeken van de juiste middenweg zal onze taak zijn in de komende jaren.

De aangevangen uitbreiding van het gebouw te Wageningen zal ons in ieder geval in staat stellen onze organisatie nog meer efficiënt te maken.

Vijftig jaren! Aan het begin daarvan staat RITZEMA BOS, aan het einde de tegenwoordige spreker.

Maar het grootste deel van de weg werd afgelegd onder leiding van VAN POETEREN. Vanaf 1919 tot 1946, gedurende 27 jaren was hij Inspecteur, Hoofd van de Plantenziektenkundige Dienst. Zevenentwintig van de vijftig!

RITZEMA BOS de stichter, VAN POETEREN de bouwer, ik nog slechts de opvolger gedurende enkele jaren.

Ik heb VAN POETEREN slechts enkele malen ontmoet. Toen ik voor de eerste maal na mijn benoeming een bezoek aan de P.D. bracht, woei daar de vlag halfstok; het was de dag van zijn overlijden.

Nu zit ik reeds drie jaren in letterlijke zin op zijn stoel. Beter dan wie ook kan ik beoordelen wat hij heeft gedaan en welke moeilijkheden hij heeft ondervonden. Daarbij ben ik tot de mening gekomen, dat zijn verdiensten niet altijd voldoende worden gewaardeerd.

Vaak heb ik mij afgevraagd welke kennis of eigenschap nu wel het belangrijkste is voor een Hoofd van de P.D. Een diepgaande, algemene kennis van plantenziekten? Dit is zeker nuttig, maar bij de tegenwoordige omvang van dit gebied nauwelijks meer mogelijk. Organisatietalent? Dit is ongetwijfeld vrijwel onontbeerlijk.

In de allereerste plaats komt echter de eigenschap van *onkreukbaarheid*. Het gehele werk van de Dienst moet rusten op een hechte basis van *vertrouwen*.

Het Hoofd van de Dienst plaatst zijn handtekening op de gezondheidscertificaten. Hij moet echter de waarborgen scheppen, dat deze handtekening iets betekent, dat men waarde kan hechten aan zijn verklaringen. Hij moet onkreukbaar zijn!

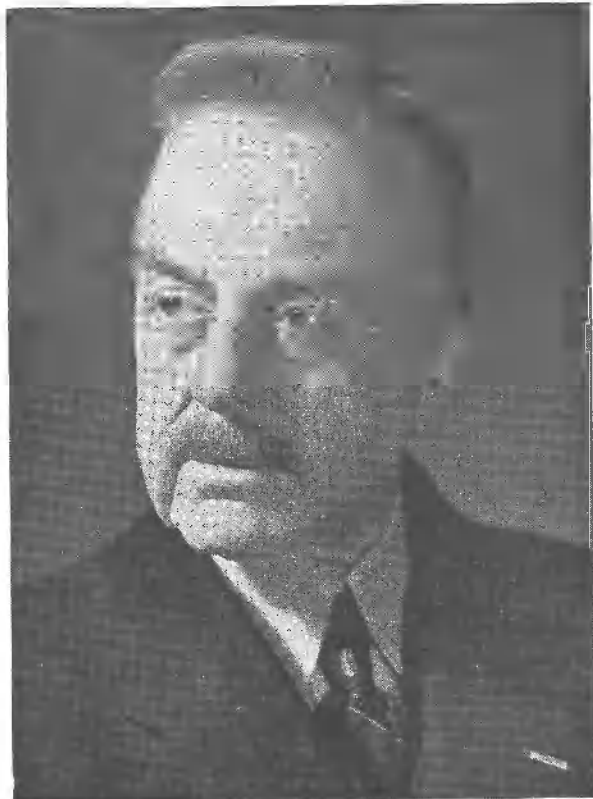
En zie, dit was VAN POETEREN nu juist in hoge mate. Men wist dit in het buitenland, men kende en vertrouwde hem. Dit was zelfs zo sterk, dat zijn heengaan ook in dit opzicht een leegte achterliet.

Eerst al de door de oorlog geschokte moraal en nu nog het heengaan van VAN POETEREN; dit was speciaal de Amerikanen te erg. Men had geen vertrouwen meer in onze P.D. Ik moest zelf naar Washington gaan, ik moest Amerikaanse deskundigen hier uitnodigen

IR. N. VAN POETEREN

T. A. C. SCHOEVERS

om aan te tonen, dat wij nog altijd de oude richtlijnen volgden, als in de tijd van VAN POETEREN.

Natuurlijk moest VAN POETEREN om de nodige waarborgen te kunnen geven ook de mogelijkheden daartoe hebben. Hij moest streven naar een organisatievorm, die hij daarvoor noodzakelijk achtte; dat was niet alleen zijn recht, maar ook zijn plicht. Men kan nu eenmaal niet borg staan met iets, waarin men zelf niet gelooft.

Ondanks het feit, dat zijn inzichten niet in elk opzicht gevolgd konden worden, is hij erin geslaagd een organisatie op te bouwen, die tot op de huidige dag een solide waarborg is voor onze buitenlandse afnemers en die tegelijkertijd zegenrijk werk verricht ten bate van onze Nederlandse land- en tuinbouw.

Meer dan een kwart eeuw werkte VAN POETEREN met de hulp van de eminente phytopatholoog SCHOEVERS in het belang van de P.D., dus in het belang van ons land. Hiervoor past ons dankbaarheid en respect.

Daarom wil ik hier op dit gedenkwaardig ogenblik en vanaf deze plaats mijn zeer grote waardering uitspreken voor het werk van mijn voorganger, die ons een organisatie naliet, waarop wij direct konden voortbouwen.

Ik hoop, dat ik in staat zal zijn de P.D. voldoende krachtig te maken om aan de zeer grote moeilijkheden, die ik in de komende jaren voorzie, het hoofd te kunnen bieden.

Als mij dit gelukt, dan zal dit voor een niet gering gedeelte te danken zijn aan het uitnemende ambtenarencorps van de Dienst. Wij beschikken in Wageningen over vele uitstekende specialisten, die met hun medewerkers hoogst belangrijk werk doen ten bate van de Nederlandse land- en tuinbouw.

Grote waardering heb ik ook voor de ambtenaren van de buitendienst, eveneens hard werkende mensen, die de acht-uren dag alleen maar kennen van horen zeggen. Daar zijn mannen bij, die een kennis hebben verworven, waarop menig academicus jaloers kan zijn.

Het ligt waarlijk niet aan de ambtenaren van de P.D., dat het woord „ambtenaar” bij sommigen een slechte klank heeft gekregen. Zij zijn, wat ambtenaren behoren te zijn, dienaren van de gemeenschap. Ik hoop van harte, dat de jongeren onder hen deze traditie van de P.D. op waardige wijze zullen voortzetten.

Gedurende de paar jaren, dat de leiding van de P.D. in mijn handen ligt, heb ik onafgebroken gehamerd op de noodzaak van samenwerking, teamwork. In het dagelijks leven, met zijn vele miserabelheden, twijfelt men daarbij wel eens aan de uitwerking. Het is als bij een plant, die men dagelijks begiet, maar die toch niet écht in bloei wil komen. Plotseling kan zo'n gewas dan echter in volle bloei staan en ziet men alle moeite beloond.

Enige tijd geleden gaf een aantal ambtenaren van de P.D. mij het voornemen te kennen om ter gelegenheid van het jubileum een revue op te voeren. Het woord revue klinkt op deze plaats en in dit gezelschap wel zeer profaan, maar ieder, die van deze dingen op de hoogte is, weet dat achter de schijnbaar luchtigste niemandallemans een bijna tragische hoeveelheid hard werken verborgen ligt. – Het is wel de scherpste proef op organisatievermogen en samenwerking, die men nemen kan. – In het dagelijks leven kan gebrek aan samenwerking nog wel eens achter de coulissen blijven, maar hier komt het onbarmhartig voor het voetlicht. Ondanks mijn vertrouwen in onze ambtenaren stond ik tegenover deze onderneming dan ook zeer sceptisch en ik heb mijn toestemming slechts schoorvoetend gegeven. Maar zie, gisteravond stond de plant ineens in weelderige bloei.

Deze naar mijn mening al te scherpe proef op het vermogen tot samenwerken is meer dan geslaagd. Wat men hier geleverd heeft op het gebied van hard werken, organisatievermogen en teamwork heeft mij en vele anderen diep geïmponeerd. Gisteravond is mijn

vertrouwen in het ambtenarencorps dan ook nog met sprongen gestegen; zij hebben een scherp examen op eigenschappen, die voor alle werk onontbeerlijk zijn, glansrijk doorstaan.

Het zij mij vergund vandaag één man speciaal te huldigen. Hij is thans wel geen ambtenaar meer van de P.D., maar hij heeft in het verleden zéér veel nuttig werk voor de Dienst gedaan en hij doet dit tot op de huidige dag.

Als ik netelige kwesties heb op te lossen, dan neem ik vaak de telefoon en vraag de Heer VERHOEVEN eens te komen praten. Zijn rustig en bezonnen oordeel en zijn grondige technische kennis brengen practisch altijd uitkomst. In talloze vergaderingen zijn het de voorstellen van de Heer VERHOEVEN, die de oplossing brengen. Op vele onstuimige golven heeft hij reeds olie gegoten. Wie op het compas van de Heer VERHOEVEN vaart, komt zeker in veilige haven.

Ik weet maar al te goed, dat hij liefst de bescheiden man op de achtergrond blijft, maar de P.D. heeft zóveel aan hem te danken, dat dit op een dag als deze wel eens tot uiting mag komen. Ik ben er daarbij zeker van, dat ik namens alle ambtenaren van de P.D. spreek, zonder enige uitzondering, als ik ons aller goede vriend VERHOEVEN vandaag de grootst mogelijke waardering namens onze gehele Dienst betuig.

Vijftig jaren zijn voorbij.

Wij durven nauwelijks een blik in de toekomst te werpen. Het verschiet is duister en vol dreigend gerucht. Ons schip koerst door kokende zeeën en felle bliksemstralen doorklieven zwarte wolken.

In vroeger eeuwen voeren zó onze voorouders met primitieve scheepjes over alle wereldzeeën. Honderden voeren uit, tientallen keerden terug. Er heerste ijzeren discipline aan boord, jegens overtreders kende men geen genade.

Hun initiatief leidde tot onze gouden eeuw. Dit tijdperk is echter voor goed voorbij; onze mogelijkheden zijn aanzienlijk beperkter geworden. Van deze beperkte mogelijkheden zullen wij dan ook moeten maken wat er van te maken valt.

Wij zullen de gelatenheid, de moedeloosheid, die ons dreigen te overmeesteren, van ons af moeten schudden; wij zullen nieuwe initiatieven moeten ontplooien. Voor de ijzeren discipline van de oude zeevaarders zal een even krachtige zelfdiscipline in de plaats moeten komen. De duivelen van misplaatste eerezucht en jaloezie en dergelijke negatieve eigenschappen zullen uitgebannen moeten worden. Zulke kostbare buitensporigheden kunnen wij ons allerminst veroorloven.

Bezuinigen betekent niet alleen maar minder geld uitgeven. Het probleem van bezuiniging is veel ingewikkelder dan velen beseffen. Soms zal men ter bezuiniging zelfs méér geld moeten uitgeven. Men kan dit vraagstuk m.i. het beste aldus samenvatten, dat aan ieder *verkeerd* uitgeven van geld een einde moet worden gemaakt. Daarbij zal men niet alleen de *cijfers*, maar vooral ook de *mensen* moeten bezien.

Er is geen groter verspilling dan een slechte organisatie met mensen, die het oneens zijn, die onderling harrewarren en elkaar niet vertrouwen. Wij kunnen wat dit betreft in Nederland nog veel verbeteren door onderlinge samenwerking, goede wil en zelfdiscipline te bevorderen. Dit kan een van *onze* grote initiatieven zijn.

Kostbaar is ook de moedeloosheid! Men moet echter sterke benen hebben om op het ogenblik niet moedeloos te worden.

Het doet daarbij deugd de geschiedenis van de tochten van de oude zeevaarders nog

eens te bestuderen. De overwintering op Nova Zembla, de jarenlange tochten van Cornelis Houtman, van Olivier van Noort. Zij wisten stand te houden, hun weg te vinden onder eindeloze worstelingen met de elementen, met ziekten en met de honger.

Moge mijn opvolger over vijftientwintig jaar kunnen constateren, dat ook de Nederlanders van onze tijd de juiste wegen hebben gevonden, tot heil van degenen, die nu nog zorgeloos spelen met bal en knikkers.

REDE, UITGESPROKEN DOOR MR J. TH. BONNERMAN
SECRETARIS-GENERAAL VAN HET MINISTERIE VAN LANDBOUW,
VISSERIJ EN VOEDSELVOORZIENING

*Mijnheer de Directeur,
Dames en Heren,*

Namens de Minister van Landbouw wil ik hier gaarne mijn gelukwensen aanbieden aan de jubilerende Plantenziektenkundige Dienst. De Minister heeft mij verzocht, mijnheer de Directeur, om zijn waardering voor het werk van uw Dienst en van allen, die daaraan met zoveel toewijding hun beste krachten geven, over te brengen en u mede te delen hoezeer het hem spijt dit door verblijf in het buitenland niet persoonlijk te kunnen doen.

Ook de Directeur-Generaal van de Landbouw is op het laatste ogenblik verhinderd aanwezig te zijn en heeft mij verzocht u zijn gelukwensen over te brengen. De Heer STAF is plotseling naar Parijs geroepen voor een bespreking over de Fritalux. Te uwer geruststelling moge ik hieraan toevoegen, dat dit niet is de Latijnse naam van een nieuw insect, dat onze oogst bedreigt, maar een woord dat door enkele originele lieden is uitgedacht om een nieuwe vorm van *regionale samenwerking* aan te duiden.

De Directeur van de Dienst, die heden zijn jubileum viert, heeft zojuist ons allen op de hem eigen persoonlijke wijze een beeld gegeven van het werk van de Plantenziektenkundige Dienst in de afgelopen 50 jaren en van de taak, die voor u ligt. Hij heeft dat beeld niet getekend in minutieuze lijnen, die ons ieder detail trachten weer te geven, maar in zeer forse trekken, de nadruk leggend op die zaken, die bijzondere aandacht verdienen. Dat wil niet zeggen, dat de Plantenziektenkundige Dienst zich kan veroorloven bij de uitvoering van zijn zware en belangrijke taak de details over het hoofd te zien. Integendeel, juist voor het werk van deze Dienst is het van zeer groot belang, dat geen enkel detail wordt verwaarloosd. Maar op een dag als vandaag kunnen wij deze voor een ogenblik terzijde stellen, behoeven wij geen opsomming te geven van de talrijke maatregelen, die er bestaan, van de vele plagen, die dreigen en behoeven wij de vele dieren en diertjes, waarvoor de Dienst op zijn hoede moet zijn – ik krijg wel eens de indruk, dat hoe kleiner het dier is, hoe groter het gevaar – niet te determineren.

Ik heb trouwens vernomen, dat talrijke zaken het werk van de Plantenziektenkundige Dienst betreffende, gisteren op de feestavond reeds op voortreffelijke wijze zijn uitgebeeld en ik wil daarom ook niet in herhaling vervallen.

Ik zou daarom thans willen ingaan op enkele van de belangrijke punten, die heden onze aandacht verdienen.

In de eerste plaats wat het verleden betreft.

Het past dan te beginnen met hulde te brengen aan het initiatief van Prof. RITZEMA Bos en aan het werk van Ir VAN POETEREN. Dank zij hun werk kan deze Dienst thans zo doeltreffend werken in het belang van de voedselvoorziening en de export, die beide onontbeerlijk zijn voor het herstel van ons land. Dit is door u, Mijnheer Briejër, reeds vermeld en het zal de verdiensten van deze beiden niet vergroten, wanneer ik zou trachten uw woorden aan te vullen; ik meende slechts niet te mogen nalaten ook van mijn kant hen te memoreren.

In de tweede plaats zou ik een ogenblik aandacht willen wijden aan de aard van uw werk, dat medebrengt dat de Plantenziektenkundige Dienst aan de ene kant geen detail over het hoofd mag zien en aan de andere kant zich met grote wetenschappelijke problemen moet bezig houden. De medewerkers zullen hun werk allen met buitengewone nauwgezetheid moeten volbrengen en er daarbij voor moeten zorgen niet kortzichtig of eenzijdig te worden. Ik zeg dit niet omdat ik bevreesd ben, dat dit niet beseft wordt. Uit uw rede, Mijnheer de Directeur, is wel gebleken, dat in uw Dienst de grote problemen niet uit het oog worden verloren. Het is mij bekend, dat u zich bij voortdurende rekenschap geeft van datgene wat gedaan wordt en zich ook de vraag stelt: „Zijn wij op de goede weg?”.

Een eigenschap, die van de medewerkers van de Plantenziektenkundige Dienst verder gevraagd wordt, is tact. De tact, die nodig is om te komen tot een goede samenwerking met de verschillende instanties, waarmede de Plantenziektenkundige Dienst bij zijn taak te maken heeft en met de individuele ondernemers, die niet steeds het nut en de noodzakelijkheid inzien van de ongetwijfeld dikwijls harde maatregelen, die de Plantenziektenkundige Dienst in het algemeen belang moet nemen.

Ik kom hierbij tot het derde punt, dat ik hedenmiddag ter sprake wil brengen. Het is nodig, dat u weloverwogen, nauwkeurig en met tact te werk gaat om de Plantenziektenkundige Dienst te maken tot een Dienst, die alom *vertrouwen* geniet in binnen- en buitenland. Uw Dienst heeft een representatief karakter; u allen zult er van doordrongen zijn, dat buitenlanders uw werk zeer kritisch bezien. Zij zullen het vertrouwen moeten krijgen, dat de waarborgen, die u geeft, niet lichtvaardig zijn verstrekt. Zij zullen immers ziekten en plagen buiten de grenzen van hun land willen houden. Zij zullen ook helaas wel eens uit andere overwegingen een stok zoeken om de hond te slaan. U zult hen de gelegenheid daartoe zoveel mogelijk moeten onthouden en reeds is door uw Dienst het bewijs geleverd, dat door op vertrouwen gebaseerde internationale samenwerking vruchtdragend werk kon worden verricht.

Dit vertrouwen zal ook moeten bestaan bij het bedrijfsleven, zowel bij de organisaties als bij de individuele ondernemers, opdat zij uw werk en de maatregelen, die u treffen moet, steunen en daaraan uit overtuiging medewerken. De steun van het bedrijfsleven voor het werk, dat uw Dienst in hun – en in het algemeen belang – verricht, is onontbeerlijk. Het is verblijdend hierbij gewag te mogen maken van de op wederzijds vertrouwen gebaseerde samenwerking tussen uw Dienst en de Stichting van de Landbouw.

Mijnheer de Directeur, uw Dienst heeft 50 jaar lang gewerkt aan de taak, waarvan ik trachtte enkele aspecten in het kort te belichten. U en uw medewerkers zullen de laatste zijn om te menen, dat uw organisatie thans volmaakt is en u niets anders behoeft te doen dan de machine op gang te houden. De omstandigheden veranderen steeds en uw taak

wordt steeds moeilijker. Ik stel het op prijs u en al uw medewerkers – die deze dagen in zo grote getale naar Wageningen zijn gekomen – hulde te brengen voor hetgeen u allen gedaan heeft om de naam van de Plantenziektenkundige Dienst hoog te houden en zijn voor ons land zo belangrijke taak met zoveel energie te verrichten. Ik heb al doen uitkomen, dat het juist voor uw werk van belang is, dat een ieder van het personeel van de Plantenziektenkundige Dienst hieraan zijn volle kracht wijdt. De saamhorigheid in uw Dienst is, naar ik verwacht, versterkt door het feest, dat u gezamenlijk gevierd heeft. Deze saamhorigheid zal van grote betekenis zijn om de zware taak, die nog voor u ligt, verder te vervullen.

In dit verband zal het u stellig verheugen, Mijnheer de Directeur, dat ik kan mededelen, dat H.M. de Koningin blijk heeft willen geven van Haar waardering voor het werk van uw Dienst in het algemeen en van enkele van uw medewerkers in het bijzonder.

Het heeft H.M. behaagd aan enkelen van uw medewerkers voor hun bijzondere verdiensten een koninklijke onderscheiding waardig te keuren en ik wens hen thans reeds van harte geluk.

J. Zwartendijk, Wageningen

De Heer ZWARTENDIJK is in 1914 in dienst getreden van de Plantenziektenkundige Dienst.

Geruime tijd is hij werkzaam geweest als technisch ambtenaar, waarbij hij leiding gaf aan de standplaats Boskoop. In verband met de grote export van boomkwekerijproducten is dit een zeer verantwoordelijke post.

In 1939 werd de Heer ZWARTENDIJK bevorderd tot districtsleider, waardoor hij tevens werd belast met het toezicht op andere standplaatsen in Midden-Nederland.

De Heer ZWARTENDIJK heeft enige malen zelfstandig moeilijke opdrachten in het buitenland, o.a. in de Verenigde Staten van Noord Amerika, tot een goed einde gebracht. Dit is van zeer groot belang geweest, o.m. voor de export van boomkwekerijproducten.

De Heer ZWARTENDIJK heeft verder vele functies in het openbare leven van Boskoop vervuld; o.a. was hij leraar aan de Tuinbouwschool aldaar.

Wegens zijn grote bekwaamheden en toewijding werd de Heer ZWARTENDIJK dit jaar benoemd tot phytopatholoog bij de Plantenziektenkundige Dienst, een functie, waarvoor als regel slechts academisch gevormde personen in aanmerking komen.

Deze verdiensten heeft H.M. de Koningin aanleiding gegeven de Heer ZWARTENDIJK te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Mejuffrouw M. J. ten Cate, Wageningen

Mejuffrouw TEN CATE is in 1919 in dienst getreden bij de Plantenziektenkundige Dienst en vervult reeds vele jaren een administratieve functie.

Zij opent alle correspondentie en deelt deze in verschillende categorieën, hetgeen zij met veel accuratesse en grote bedrevenheid doet. Deze taak heeft in de loop der jaren een grote omvang genomen; per jaar komen thans plm. 30.000 brieven binnen.

Ondanks haar zeer drukke werkzaamheden toont mejuffrouw TEN CATE altijd een opgewekt gezicht en zij is steeds bereid om, waar nodig, de helpende hand te bieden.

Zij krijgt door haar taak ook inzage van vertrouwelijke en geheime stukken en heeft zich het in haar gestelde vertrouwen steeds ten volle waardig getoond.

Het heeft H.M. de Koningin behaagd mejuffrouw M. J. TEN CATE de zilveren medaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau, te verlenen.

A. J. Baart, St Janssteen

De Heer BAART is in 1925 in dienst getreden van de Plantenziektenkundige Dienst als Plaatselijk Controleur.

De Heer BAART vervult zijn taak steeds zeer streng, doch onpartijdig en op bijzonder aangename wijze.

Hierdoor geniet hij grote populariteit bij boeren en tuinders in zijn ambtsgebied Zeeuwsch Vlaanderen en heeft hij veler achting verworven. Dit kwam o.a. zeer duidelijk tot uiting bij zijn 25-jarig jubileum.

De bijzondere plichtsbetrachting van de Heer BAART heeft H.M. de Koningin aanleiding gegeven hem de zilveren medaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau, te verlenen.

Het verheugt de Heer BONNERMAN zeer deze onderscheidingen namens H.M. de Koningin te mogen uitreiken.

REDE, UITGESPROKEN DOOR DE HEER W. VAN DE WEIDE,
WND. BURGEMEESTER VAN DE GEMEENTE WAGENINGEN

*Mijnheer de Directeur,
Dames en Heren,*

Gaarne maak ik op deze voor de Plantenziektenkundige Dienst zo bijzondere en zo belangrijke dag van de gelegenheid gebruik om hier namens het Gemeentebestuur van Wageningen een enkel woord te spreken.

Allereerst wil ik dan het Hoofd van de Plantenziektenkundige Dienst, de Heer Dr BRIJËR, en het gehele personeel hartelijk gelukwensen met het 50-jarig jubileum.

U zult van mij niet verwachten, dat ik de geschiedenis, de groei van uw instelling gedurende die periode stap voor stap naga, noch ook, dat ik mij hier ga verdiepen in de niet licht te overschatten betekenis van de jubilaris, ofschoon ik gedurende ruim 30 jaren de gehele ontwikkeling van de Dienst heb gevolgd. Niemand dan Dr BRIJËR zelf zal ons daaromtrent beter kunnen in- en voorlichten.

Het Gemeentebestuur verheugt zich zeer in deze dag. Het ziet deze dag niet alleen als een dag voor de Plantenziektenkundige Dienst, maar daarnaast ook als een gedenkwaardige dag voor Wageningen. Die twee, Wageningen en de Plantenziektenkundige Dienst, zijn als het ware samen opgegroeid.

De Dienst is tot ver over de landsgrenzen, ja tot in andere werelddelen, met name in Amerika, bekend. Dank zij de deskundige, wetenschappelijke leiding en de toewijding van het uitgebreide personeel is de Dienst uitgegroeid tot een instelling, die overal ter wereld vertrouwen geniet en – het mag vandaag wel eens openlijk gezegd – zij is dat vertrouwen ten volle waard.

Voor landbouw, handel en wetenschap is de Dienst van onschatbare waarde. De belangrijkheid van industrieën wordt tegenwoordig veelal afgemeten aan de grootheid van het bedrag, dat aan deviezen wordt „geproduceerd”. Indirect is de jubilerende Dienst ongetwijfeld ook in die zin een van de belangrijkste instellingen van het land.

De gemeente Wageningen stelt het op hoge prijs, dat de Plantenziektenkundige Dienst hier is gevestigd, want of men nu in een van de grote steden of in een kleine landbouwplaats komt en spreekt over Wageningen, dan herinnert men zich direct, dat dit de gemeente is waar de Plantenziektenkundige Dienst is gevestigd en omgekeerd. De Dienst draagt derhalve de naam van Wageningen overal uit. Hij geeft bekendheid aan de gemeente.

Dit is niet in het minst het geval in de na-oorlogse jaren. Ondanks de grote moeilijkheden, waarin ook de Plantenziektenkundige Dienst zich toen bevond – mede tengevolge van de belangrijke schade, welke tijdens de bezetting was geleden – is door deze instelling een buitengewone activiteit aan de dag gelegd. Ik noem slechts de strijd tegen de bisamrat, die vooral voor het land bezuiden de grote rivieren een groot gevaar oplevert, die tegen de coloradokever en die tegen de aardappelmoeheid. Vooral de beide laatstgenoemde plagen betekenen een groot gevaar voor onze export.

Bij de uitgebreide acties, welke de instelling tegen deze gevaren en tegen zovele andere onderneemt, wordt onwillekeurig steeds weer aan Wageningen bekendheid gegeven.

En hoe geriefelijk, om het zo maar eens te noemen, is het niet om deze Dienst zo bij de hand te hebben. Woont men elders, ver weg, dan is het niet zo gemakkelijk op zeer korte termijn een wel gefundeerd advies te krijgen over een of andere plantenziekte. Wij in Wageningen behoeven slechts 2741 te draaien en we worden à la minute volledig ingelicht, dan wel men zegt ons alle mogelijke medewerking toe. En aan die medewerking hapert nimmer iets. Ook daarvoor is het Gemeentebestuur zeer erkentelijk.

Uw instelling, Dr BRIEJËR, is in de loop der jaren zeer in omvang toegenomen. Wij verheugen ons er in, dat juist dezer dagen de spade weer in de grond kon worden gezet voor de bouw van een nieuwe vleugel.

Maar voor u, zowel als voor de gemeente, brengt uitbreiding ook weer zorgen mede, want vergroting van het gebouw, de laboratoria enz. brengt veelal ook uitbreiding van het personeel met zich mede. En het probleem der huisvesting blijft nog een zorgenkind, voor u en voor het Gemeentebestuur.

Voor verscheidenen van uw personeelsleden moet nog huisvesting of een verbetering van de huisvesting worden gevonden. Wel kon in de afgelopen jaren voor uw Dienst in dit opzicht iets worden gedaan, mede dank zij het extra-bouwwolume, dat ten behoeve van de Landbouwhogeschool e.a. werd toegewezen, maar bevredigend is deze toestand óók naar de mening van het Gemeentebestuur momenteel nog geenszins.

Wij zullen echter ook ten aanzien van deze moeilijkheid diligent blijven en binnen het raam van het bereikbare doen wat maar enigszins mogelijk is. Met vereende krachten zullen ook deze moeilijkheden worden overwonnen.

Ik wil nu eindigen met het uitspreken van de wens van het Gemeentebestuur, dat uw jubilerende Dienst in de komende jaren even belangrijke, vruchtdragende arbeid moge verrichten als in de achter ons liggende periode, tot heil van uw Dienst, van het Vaderland en van de gemeente Wageningen.

REDE, UITGESPROKEN DOOR PROF. DR IR J. C. DORST,
RECTOR MAGNIFICUS VAN DE LANDBOUWHOGESCHOOL

Dames en Heren,

Terwijl de eerste jaren van de Plantenziektenkundige Dienst werden doorgebracht in het Instituut „WILLIE COMMELIN SCHOLTEN” te Amsterdam, zijn de latere kinderjaren nauw verbonden geweest met de hoogste instelling van Landbouw-onderwijs hier te lande. Toen in 1906 Prof. RITZEMA BOS als leraar werd benoemd aan de toenmalige Rijks Hogere Land-, Tuin- en Bosbouwschool, verhuisde met hem ook de P.D. naar Wageningen, waar hij onderdak vond in het pas opgerichte INSTITUUT VOOR PHYTOPATHOLOGIE. Thans zijn in dit laboratorium Plantensystematiek en Entomologie ondergebracht en door sommige ouderen wordt in de wandeling nog steeds gesproken van „Phyto”.

De P.D. was nog klein van omvang en de werkzaamheden beperkten zich tot 1909 vrijwel tot het verstrekken van inspectiebriefjes voor de Verenigde Staten van Noord Amerika. In 1909 werd de Dienst gesplitst in twee delen: een algemene en een bijzondere. De algemene taak was onderzoek en voorlichting, maar deze taak werd opgedragen aan het Instituut voor Phytopathologie, dus aan een instelling van de Landbouwschool.

In het jaar 1916 maakte ik van meer nabij kennis met deze vrij ingewikkelde organisatie. Dat jaar werd ik benoemd tot assistent van het Instituut voor Phytopathologie en iedere morgen om half negen kwamen Prof. Dr J. RITZEMA BOS, Ir N. VAN POETEREN, Prof. Dr H. M. QUANJER, T. A. C. SCHOEVERS, Ir H. MAARSCHALK en Dr H. A. v. d. LEK bijeen om de inzendingen te bekijken en te bespreken. De student-assistent J. C. DORST was daarbij als belangstellend toeschouwer en toehoorder aanwezig. Al de genoemde personen waren verbonden aan de Rijks Hogere Land-, Tuin- en Bosbouwschool. Toen deze instelling in 1918 werd verheven tot Hogeschool en daarmee het middelbaar onderwijs, dat in sterke mate het stempel droeg van vakopleiding, het karakter moest aannemen van academisch onderwijs, kwam sterk naar voren, dat naast het onderwijs ook het wetenschappelijk onderzoek een belangrijke plaats moet innemen.

Daarentegen mocht de voorlichting aan de praktijk de Hoogleraren niet al te veel afleiden van hun primaire taak, onderzoek en onderwijs, of wil men het liever omkeren, onderwijs en onderzoek.

Ook in ander opzicht was de tijd rijp voor reorganisatie. Het werk van de P.D. had zich voortdurend uitgebreid en in 1919, dus reeds op 20-jarige leeftijd, was de jongeling meerderjarig. Er werd een duidelijke scheiding gemaakt en ook een taakverdeling tussen het Instituut van de Landbouwhogeschool en de P.D. kwam tot stand.

Doch zoals vaak bij een boedelscheiding, kwamen ook hier moeilijkheden voor. Door sommigen werd de splitsing destijds zeer betreurd en er zijn zelfs pogingen aangewend de afscheiding ongedaan te maken. Een punt, dat ook in later jaren en op andere plaatsen te berde werd gebracht en dat ook in de toekomst nog wel eens zal worden aangevoerd, is het onderzoek.

Moet het onderzoek gereserveerd worden voor de Landbouwhogeschool, moet het wetenschappelijk onderzoek aan de Landbouwhogeschool plaats vinden, moet het fundamenteel onderzoek alleen aan de Landbouwhogeschool geschieden? Ik heb nog nooit iemand ontmoet, die hier een scherpe grens wist te trekken en een instelling, welke voorlichting moet geven en opsporingswerk doet, komt automatisch tot de noodzaak op grotere of kleinere schaal ook zelf onderzoek te verrichten. Maar ik geloof, dat het niet juist

INSPECTIE VAN AARDAPPELEN, DIE VOOR EXPORT VERSCHEEPT MOETEN WORDEN

is, dat instellingen, welke zijn opgericht voor de practijk, zich werpen op het meer fundamentele onderzoek of wat nog verder gaat, op het vrije wetenschappelijk onderzoek. Evenwel moet ik, om misverstand te voorkomen, direct opmerken, dat men de P.D. in dezen geen verwijt mag maken. Dat dit punt van grote betekenis werd geacht, moge hieruit blijken, dat er in 1925 een Koninklijk Besluit werd uitgevaardigd, waarin werd voorgeschreven, dat de ambtenaren van de P.D. en van het Instituut voor Phytopathologie minstens viermaal per jaar bijeenkomsten moesten houden. Ik weet niet of dit K.B. nog van kracht is en het zou mij niet verbazen, wanneer zelfs Dr BRIJÈR dit K.B. niet kent.

De 20-jarige jongeling trok met jeugdige moed de wereld in en ontwikkelde zich tot een energiek man. Zijn activiteit was zo groot, dat door een cynicus zelfs werd gesproken van „geïnfecteerd met dienstijver”. De Dienst nam snel in omvang toe, hetgeen ook tot uiting kwam in de Staatsbegroting en menige „bezuiniger” kort na de eerste wereldoorlog heeft hierop kritiek uitgeoefend. In een der landbouwbladen werd zelfs gesproken van de „pyramide van de P.D.”, waarop bij het 25-jarig bestaan van de P.D. door wijlen de Heer VAN POETEREN geestig werd gereageerd door de opmerking, dat de pyramide zich kenmerkt door grote eenvoud en grote stabiliteit. Hij sprak de hoop uit, dat de vergelijking terecht was gemaakt.

Nu we hier samen zijn om het 50-jarig bestaan te herdenken, geloof ik te mogen zeggen, dat deze wens in vervulling is gegaan. En u allen zult met mij betreuren, dat de Heer VAN POETEREN, die zijn hart verpand had aan zijn Dienst, hiervan geen getuige heeft mogen zijn.

VERLADEN VAN AARDAPPELEN, BESTEMD VOOR EXPORT, VAN EEN RIJNAAK IN EEN ZEESCHIP

Het ligt niet op mijn weg hier uit te weiden over het zeer vele en buitengewoon nuttige werk, dat door de P.D. werd en wordt verricht en dat ook in de toekomst nog van hem mag worden verwacht. Als Rector Magnificus van de Landbouwhogeschool wil ik hier liever nog even wijzen op een paar andere aspecten.

In de eerste plaats mag worden geconstateerd, dat de afsplitsing in 1919 niet alleen wenselijk is geweest, maar zelfs noodzakelijk. Elke band zou een belemmering zijn geweest voor een gezonde ontwikkeling en plotseling opkomende problemen en onverwachte voorschriften van het buitenland vragen nu eenmaal een grote vrijheid van handelen.

Gelukkig is de zetel in Wageningen gebleven. Hierdoor is contact mogelijk met allerlei andere instellingen. Beter dan K.B.-'s is een goede, vriendschappelijke verhouding tussen de hoofden en medewerkers der verschillende inrichtingen. Verscheidene proefnemingen worden gemeenschappelijk uitgevoerd. Een dergelijke samenwerking is in het belang van allen en ook de Landbouwhogeschool heeft hiervan rijklijk de vruchten geplukt.

In de loop der jaren hebben verscheidene studenten tijdens hun studie korter of langer tijd gastvrijheid genoten op de P.D. Een aantal afgestudeerden vond op de P.D. een levenstaak, getuige de vele Ir's, die met ere hun werk verrichtten bij de jubilaris van heden.

Wanneer de Landbouwhogeschool excursies ontvangt, doet ze nooit tevergeefs een beroep op de P.D., die ook op dit terrein heeft getoond met zijn tijd mee te gaan.

Door de talrijke onderzoeken heeft de P.D. in belangrijke mate bijgedragen tot vermeerdering van onze kennis, waarvan weer profijt kan worden getrokken bij het onderwijs.

De Landbouwhogeschool is voor dit alles zeer erkentelijk en gaarne spreek ik de hoop uit, dat de goede verstandhouding tussen de P.D. en de Landbouwhogeschool bestendig zal blijven. Door wederzijdse hulp en waardering zullen beider belangen kunnen worden gediend.

Namens de Landbouwhogeschool bied ik de jubilaris de hartelijke gelukwensen aan op dit herdenkingsfeest. Gaarne verbind ik hieraan mijn dank voor het vele, dat werd verricht ter bevordering van de Land-, Tuin- en Bosbouw, ter bevordering van de export en voor de bijdragen voor de phytopathologische wetenschap.

Moge de pyramide, die gekenmerkt is door grootsheid, eenvoud, soliditeit en omhoog strevende lijnen ook in de toekomst een symbool blijken te zijn.

REDE,

UITGESPROKEN DOOR JHR IR J. E. M. VAN NISPEN TOT PANNERDEN,
VOORZITTER VAN DE ALGEMENE VERENIGING VOOR BLOEMBOLLENCULTUUR

Dames en Heren,

Als Voorzitter van de Algemene Vereniging voor Bloembollencultuur is het mij een bijzonder groot voorrecht ook de hartelijke gelukwensen van het bloembollenvak te mogen voegen bij de vele, die de Plantenziektenkundige Dienst ongetwijfeld reeds hebben bereikt, nu deze mag terugzien op een halve eeuw van voortreffelijk werk, waarvan zeker het bloembollenbedrijf niet het minst de vruchten heeft geplukt.

De voor verzending naar het buitenland bestemde bloembollen hebben de volle vijftig jaren onder de speurende blikken van uw instituut gestaan en het internationaal erkende gezondheidscertificaat van de P.D. heeft tientallen miljoenen zendingen uit de bollenstreek naar vele landen vergezeld. Er is zelfs een tijd geweest, dat de P.D. een zodanige klant aan de bloembollen had, dat men meende als „grootverbruiker” op reductie aanspraak te mogen maken, omdat het toch niet aanging, dat andere bemoeiingen van Wageningen werden gefinancierd uit het voordelig saldo, dat de inspectie van de exportzendingen bloembollen had opgeleverd.

Reeds ten tijde van de oprichting in 1899 bestond er een band tussen de leider van uw instituut, Prof. RITZEMA Bos, en de Algemene Vereniging voor Bloembollencultuur, doordat Prof. RITZEMA Bos een voor die tijd baanbrekend onderzoek had verricht betreffende de grote en de kleine narcisvlieg en het was geen toeval, dat het Instituut voor Phytopathologie als eerste voorzitter had de Heer J. H. KRELAGE, de oprichter van onze vereniging.

Aan dit instituut danken wij vervolgens het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek, waar Prof. VAN SLOGTEREN, als bij uitstek deskundige, zoveel waardevolle arbeid voor de bloembollencultuur heeft verricht en het was het Hoofd van de Plantenziektenkundige Dienst, Ir VAN POETEREN, die deze voor ons vak zo belangrijke stap van ganser harte heeft bevorderd.

Het zou mij te ver voeren hier een opsomming te geven van al hetgeen in vruchtbare wisselwerking tussen Wageningen en Haarlem voor het bloembollenvak is tot stand gekomen.

Toen de Verenigde Staten besloten om Amerika voor de import van narcissen te sluiten, heeft het Hoofd van de Plantenziektenkundige Dienst mede in de eerste gelederen gestreden voor de Nederlandse bloembollencultuur.

Door de keuring te velde, georganiseerd door de vakgenoten zelf, als een verplichting voor te schrijven voor bollen, die voor export werden aangeboden, werd de grondslag gelegd voor het keuringswezen op bloembollengebied, dat wij heden ten dage kennen. De Bloembollenziektenwet 1937 werd uit intensieve samenwerking tussen de Plantenziektenkundige Dienst en de bloembollenorganisaties geboren en de toenmalige Minister van Landbouw kon in zijn Memorie van Toelichting schrijven, dat bij aanvaarding dezer wet Nederland op het gebied van de bestrijding van bloembollenziekten aan de spits zou zijn gekomen. Ieder die weet, dat deze wet – wat vorm en inhoud betreft – het geesteskind was van de leider van de P.D. zal begrijpen, dat de instellingen ingevolge deze wet nog altijd met het grootste respect denken aan de man, die enige jaren daarna – naar aller mening te vroeg – zijn werkzaam leven zag beëindigd.

Ook thans hebben wij in de Raad van Beroep, waarin de P.D. en de bloembollencultuur samenwerken om de wettelijke bepalingen uit te voeren, zoals het algemeen vakbelang dat vereist, een regelmatig en persoonlijk contact met Wageningen. Het verheugt mij hier te kunnen zeggen, dat op dit contact van toepassing is de qualificatie, die ook ten grondslag ligt aan de inspectie der uitvoerzendingen: „dat de Plantenziektenkundige Dienst bij dit overleg redelijke eisen stelt in verband met het doel, waarvoor de bepalingen zijn bestemd”.

Op een voortzetting van dit voor de ontwikkeling van de kwekerij, handel en export zo onmisbaar overleg, meent de bloembollenstreek na 50 jaar ervaring wel te mogen rekenen.

Ik moge Dr BRIJÈR de verzekering geven, dat wij dit op hoge prijs zullen stellen en gaarne het onze zullen bijdragen om dat overleg steeds vruchtdragend te doen zijn. Moge het u, Dr BRIJÈR, wiens warme belangstelling voor het bloembollenvak wij kennen en waarderen, als Hoofd van de Dienst gegeven zijn met succes voort te bouwen op hetgeen in de afgelopen 50 jaren zo solide is verankerd, niet alleen in wettelijke bepalingen en een uitgebreid apparaat, maar evenzeer in het respect en de waardering van allen, die met uw Dienst strijden voor de belangen van de Nederlandse bloembollencultuur.

REDE, UITGESPROKEN DOOR IR H. H. SMEENK,

SECRETARIS VAN DE HOOFDAFDELING AKKERBOUW VAN DE STICHTING VAN DE LANDBOUW

Dames en Heren,

Wanneer ik hier thans de dank van de georganiseerde landbouw kom betuigen voor het zo belangrijke en nuttige werk van de Plantenziektenkundige Dienst, dan wil ik allereerst vaststellen, dat in eerste instantie de Heer H. D. LOUWES het woord tot u had zullen richten, als Voorzitter van de Stichting voor de Landbouw, daarbij de gehele Nederlandse landbouwpraktijk vertegenwoordigende. Immers, hoe langer hoe duidelijker blijkt, dat er een steeds nauwere samenwerking tussen de verschillende vormen van boeren- en tuindersactiviteit – hier speciaal bedoeld de activiteit, die zich ontplooit in de standsorganisaties, vaktechnische organisaties en coöperaties, tot stand wordt gebracht. Weliswaar moest er, om zover te komen, veel zelfbeheersing worden getoond en met

wijs beleid een sterk onderling vertrouwen worden opgebouwd, maar men is overtuigd van de goede vruchten, die van een dergelijke samenwerking kunnen worden geplukt.

Tot zijn grote spijt is echter de Voorzitter van dit orgaan van samenwerking in de landbouw verhinderd deze feestelijke bijeenkomst bij te wonen. Het verheugt mij zeer, dat ik in zijn plaats de gelukwensen mag overbrengen.

Omdat, naar ik vernam, straks ook het woord zal worden gevoerd door enkele vertegenwoordigers van de tuinbouw, wil ik mij dan ook beschouwen als vertegenwoordiger van het georganiseerde landbouwbedrijfsleven en op verzoek eveneens van de Nederlandse Algemene Keuringsdienst. Ik wil mij hierbij nader bepalen tot de akkerbouwsector van de bemoeienissen van de thans in het goud gestoken Plantenziektenkundige Dienst.

Want ook de akkerbouw is – en dat wordt doorgaans pas goed beseft bij een terugblik, bij een jubileum, zoals thans wordt herdacht – wel zeer grote dank verschuldigd aan deze Dienst. De Nederlandse landbouw is immers voor een zeer groot deel aangewezen op export van zijn voortgebrachte producten, waarbij er – in verband met de op de internationale markt ondervonden concurrentie – moet worden gestreefd naar verlaging van de kostprijs, maar vooral ook naar verhoging van de kwaliteit. Immers, deze export van landbouwproducten kan slechts dan worden bedreven, wanneer de klant als koning wordt beschouwd en ook dan wellicht opgevoerd worden tot 60 % van de totale Nederlandse export, een eis, welke de regering thans blijkbaar op de schouders van de Nederlandse landbouw heeft gelegd. En hier is het juist de P.D., die als de grote dienaar van deze koning klant kan fungeren, die daarbij een grote service verleent en die zorgt, dat onze producten worden afgeleverd, voorzien van de door de klant geëiste waarborgen.

Toch is er, indien men zijn oor in de praktijk te luisteren legt, nog wel enig wanbegrip voor deze zo belangrijke en met zoveel toewijding en nauwgezetheid verrichte taak. Een wanbegrip, dat blijkbaar zelfs de staf van deze Dienst onaangenaam treft. Immers, de Directeur van de P.D., de Heer BRIJËR, heeft zich dit jaar nog in een tweetal radio-redevoeringen beklagd over de weinig vleeiende opmerkingen, welke dikwijls over het werk van de P.D. worden gemaakt. Ik meen evenwel te mogen constateren, dat dit wanbegrip geenszins algemeen is en uitsluitend betrekking heeft op de eisen, welke ons worden opgelegd door de importerende landen, eisen, welke vaak mede ontleend zijn aan handelspolitieke overwegingen. Daarom is enig wanbegrip, ook van de zijde van de Nederlandse boer, wellicht te vergeven.

Bovendien is dit gebrek aan waardering toch zeker niet aanwezig ten aanzien van de vele maatregelen, welke door de P.D. worden getroffen om de binnenlandse productie – ook in de akkerbouwsector – zo hoog mogelijk op te voeren door het weren van schadelijke dieren en het bestrijden van de vele ziekten, welke onze landbouwgewassen belagen. Immers, de P.D. heeft in de afgelopen 50 jaar niet meer en niet minder gedaan dan de gezondheid van het gewas bevorderen. Deze dienst, die hier is en wordt bewezen aan het productie-apparaat van de Nederlandse landbouw, is van onschatbare betekenis; een dienst, niet alleen bewezen aan de landbouw, maar daardoor ook aan het gehele Nederlandse volk, ter versterking van de economische positie van ons zo verarmd land.

Een andere dienst, welke de P.D. – en dit is vermoed ik de laatst getroffen maatregel voor de 50 jaar zijn afgesloten – bewijst en die duidelijk wordt begrepen, is de mogelijkheid, welke de boer thans wordt geboden op enige bijverdienste in zijn bedrijf. Immers, naast de subsidieregeling op het varkensvlees bestaat thans ook de mogelijkheid bij de P.D. een subsidie te kunnen ontvangen bij inlevering van een bisamrat. Ik weet niet of de vergelijking tussen het varken en de bisamrat geheel opgaat; het varken wordt namelijk door het boerengezin zelf geconsumeerd, terwijl de bisamrat, maar ik gisteravond

in de krant las, uit culinair oogpunt ten eerste wordt gewaardeerd door de Heer BRIJËR en zijn staf.

Verder mag vooral niet worden vergeten, dat ook de P.D. zich op zoveel manieren direct richt tot de landbouwer zelf bij de uitoefening van zijn wisselvallig bedrijf: door de vele berichtgevingen, schriftelijk en via de radio, zodra in het seizoen de kans op ziekten en plagen, die het gewas kunnen belagen, aanwezig is, met de aanduiding wat gedaan moet worden ter bestrijding. Het is wel haast overbodig ook hiervoor de dank van de georganiseerde landbouw te vertolken. Niet de P.D., meer veeleer de landbouworganisaties zijn bij deze voorlichting te kort geschoten. Immers, hoewel onze agrarische bevolking haar vak kent, moet met alle inspanning getracht worden bij te blijven. Grote mogelijkheden liggen er nog op het gebied van een grotere en meer doelmatige voortbrenging. En alles wat op dit gebied de P.D. en de Voorlichtingsdienst kunnen doen, moet worden aangenomen en in praktijk worden gebracht. Daarbij moeten onze organisaties, hoezeer het zwaartepunt ook ligt op economisch en sociaal terrein, nooit vergeten, dat hier hun eerste en nog steeds ongemeen belangrijke taak ligt: boer, boerin, tuinder, arbeider bij te houden in alles wat wetenschap, techniek en ervaring kunnen leren.

De thans bereikte mijlpaal in het leven van de Plantenziektenkundige Dienst geeft echter ook gelegenheid zich te bezinnen op de toekomst en daarbij wil ik nog speciaal even aandacht schenken aan de verhouding P.D. – landbouworganisatie.

Immers, vooral in de kringen van de landbouworganisaties blijkt thans wel, dat er voldoende zelfcritiek aanwezig is om, met behoud van het fundamenteel juiste, te zoeken naar een nieuwe vorm van organisatie, die meer doeltreffend kan zijn voor de veranderde omstandigheden in de toekomst. Het geheel gewijzigde en gecompliceerder beeld van de nationale en internationale samenleving maakt hoe langer hoe meer een andere instelling ook van de organisaties nodig en dringt naar samenwerking, daar waar men vroeger in verschillend verband afzonderlijk naar voren trad. Zo is men er thans vrijwel in geslaagd alle activiteit van de agrarische bedrijfsgenoten, zowel van boer, veehouder, tuinder, bosbouwer als van de landarbeider te bundelen in de Stichting voor de Landbouw. Deze samenwerking wil men dan straks consolideren in een eigen Publiekrechtelijk Orgaan voor de Landbouw. Hoe men ook moge denken over de Raamwet op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie – welke als compromis tussen diverse politieke stromingen is tot stand gekomen – verwacht kan worden, dat straks de landbouw, in meerdere mate dan ooit het geval is geweest, in staat wordt gesteld om orde te scheppen in eigen huis, dat de georganiseerde landbouwbedrijfsgenoten in meerdere mate zelf de verantwoordelijkheid op zich zullen moeten nemen voor de bedrijfsvoering, zowel in economisch, sociaal als ook in technisch opzicht.

Daarbij bestaat dan ook de mogelijkheid, dat de landbouw vooral ook zelf verantwoordelijk zal zijn voor een gezonde productie en de daarvoor benodigde maatregelen zal ontwerpen en uitvoeren. Dat een dergelijke ontwikkeling ook de Overheid niet onwelgevallig is – vooral ook uit financieel oogpunt – moge o.m. blijken uit de omstandigheid, dat thans reeds een regeling getroffen is, waarbij het bedrijfsleven de helft van de kosten voor de uitvoering van de Wet Bestrijding Aardappelmoeheid voor zijn rekening neemt.

Het is vanzelfsprekend, dat bij deze te verwachten ontwikkeling, voor zover deze ligt op het gebied van het bestrijden der plantenziekten en schadelijke dieren, een innige samenwerking met de P.D. en de N.A.K. tot stand zal moeten komen.

Vanzelfsprekend zal de P.D. daarnaast ten behoeve van de buitenlandse klant als volkomen onafhankelijk apparaat zijn tot nu toe met succes uitgeoefende taak moeten blijven vervullen. Wellicht, dat ook de uitoefening van deze, ik zou haast zeggen „buiten-

landse" taak, aan de omstandigheden zal moeten worden aangepast. Er is immers thans een grote drang om te komen tot een groter en vrijer wereldverkeer, terwijl ook in Europa vrij sterke tendenzen aanwezig zijn om tot grotere staatkundige, economische en sociale samenwerking te komen, waardoor een hele reeks van vraagstukken ontstaat, waarmede zelfs levensbelangen van de Nederlandse landbouw gemoeid zijn.

Ik moge daarom besluiten met de wens, dat ook in de toekomst, wellicht onder gewijzigde verhoudingen, de P.D. zijn belangrijk werk met evenveel succes zal blijven vervullen. De omstandigheid enerzijds, dat deze Dienst in de afgelopen 50 jaar zijn onmisbaarheid voor de Nederlandse landbouw bewezen heeft en anderzijds beschikt over een kundige staf en toegewijde medewerkers, zijn er waarborg voor, dat de Plantenziektenkundige Dienst ook hierin zal slagen.

REDE, UITGESPROKEN DOOR DE HEER C. BOUDEWIJN,
VOORZITTER VAN DE NEDERLANDSE FRUITTELMERS ORGANISATIE

Dames en Heren,

Wij zijn dankbaar voor de gelegenheid, die ons wordt gegeven om bij de herdenking van het 50-jarig bestaan van de Plantenziektenkundige Dienst eens te kunnen gewagen van de grote waardering, die er in de kringen van de fruittelers bestaat voor het werk van de Plantenziektenkundige Dienst.

Als wij de geschiedenis nagaan van de Nederlandse Fruittelers Organisatie – vroeger Nederlandse Pomologische Vereniging – dan valt het op hoe er in de loop der jaren een vertrouwde en vruchtbare samenwerking is geweest tussen de P.D. en het fruittelersbedrijfsleven. Steeds heeft de P.D. zich beijverd om alles wat kon dienen om te komen tot een betere bestrijding van plantenziekten en schadelijke insecten, die onze vruchtbomen belagen, te verbeteren.

Nu zou men kunnen zeggen, dat dit ook behoorde tot de taak van de P.D. Inderdaad! Maar de leiding van de P.D. en de ambtenaren van deze Dienst hebben meer bereikt. Zij hebben bereikt, dat de praktische fruitteler niet alleen belangstelling toonde voor een goede bestrijding van ziekten en schadelijke insecten, maar ook dat de praktische telers een grote kennis op dit moeilijke terrein is bijgebracht. Groot vertrouwen stelt de praktische fruitteler in de aanwijzingen, die door de P.D. worden verstrekt. De adviezen van de P.D. worden gaarne opgevolgd. Een bestrijdingsmiddel is aan de praktische teler niet gemakkelijk te verkopen als niet vooraf bekend is, dat de P.D. dit heeft beproefd en deugdelijk bevonden heeft. Wat de keur is op het goud is voor de fruitteler bij de aankoop van bestrijdingsmiddelen de goedkeuring van de P.D.

Men moet er niet gering over denken als men thans kan zeggen, dat het aan de P.D. en de voorlichting is gelukt onder de gewone telers een zodanige kennis te verspreiden, dat men tientallen chemische middelen, waaronder vele zware vergiften, kan doen gebruiken zonder dat er ongelukken gebeuren.

En wat opvalt is het feit, dat vele ernstige ziekten en plagen afdoende door de telers bestreden worden zonder dat men hiervoor vele voorschriften in wetten en verordeningen heeft behoeven uit te vaardigen.

De Ruyter heeft eens tegen de Staten van Holland gezegd: „De Staten (= de Over-

HET VERRICHTEN VAN SCHURFTWAARNEMINGEN

heid) behoeft niet te verzoeken, zij heeft slechts te bevelen." Welnu, de P.D. is ook een overheidsinstelling en hij heeft niet zijn toevlucht behoeven te nemen tot bevelen in wetten en verordeningen, doch heeft in de meeste gevallen kunnen volstaan met adviseren om de telers te doen uitvoeren wat noodzakelijk was.

Het past ons een woord van hulde hiervoor te brengen aan de leiding van de P.D. De Nederlandse Fruittelers Organisatie heeft steeds en niet alleen van de leidende figuren van de P.D., maar van allen, die bij deze Dienst werkzaam waren of nog zijn, de grootst mogelijke medewerking ontvangen.

Bijzonder belangrijk voor de fruitteelt zijn de talrijke onderzoeken op het gebied van de plantenziektenkunde en de ziektebestrijding, door de P.D. verricht. Van vele ziektenverwekkers en dierlijke parasieten heeft men de ontwikkeling leren kennen en daarmee hun zwakste plaatsen, die voor de bestrijding van het grootste belang zijn. Hierdoor werd het mogelijk aan de telers aan te geven op welk moment een bestrijding het grootst mogelijke effect kon hebben, zodat men het gevaar in de kiem kon bezweren.

Het recept van oude plantendokters: „verwijder de aangetaste delen of rooi de bomen en verbrandt ze" heeft in vele gevallen plaats gemaakt voor aanwijzingen voor de toepassing van een aantal zeer werkzame chemicaliën.

Onder de invloed van het werk van de P.D. is de bestrijding van plantenziekten en schadelijke insecten in de fruitteelt uitgegroeid tot een der cultuurzorgen, waaraan de praktische telers grote aandacht besteden.

OVERZICHT LABORATORIUM AARDAPPELMOEHEID

Met dankbaarheid wil ik hier ook gewagen van het feit, dat de P.D. met zijn ambtenaren een dagelijkse bron van inlichtingen en steun is geworden voor het fruitteeltbedrijfsleven. Nooit tevergeefs wordt een beroep gedaan op de voorlichting van P.D.-ambtenaren voor lezingen, cursussen en deskundige artikelen in onze verenigingsbladen.

Namen van mannen als wijlen Prof. RITZEMA BOS, VAN POETEREN, SCHOEVERS en thans nog BESEMER, HUS, KLUYVER, VAN DE POL, WESTENBERG en vele anderen hebben in de kringen van de fruittelers een bekende en vertrouwde klank en ik twijfel niet of ook de naam van de tegenwoordige directeur, Dr BRIEJËR, zal deze zelfde vertrouwde klank in de fruittelerswereld verwerven.

Wanneer de Nederlandse fruittelers ergens dankbaar voor kunnen zijn en ook inderdaad dankbaar voor zijn, dan is het wel voor het voortreffelijk werk van de P.D.

Gaarne geef ik hier aan de directie van de P.D. en aan allen, die bij deze Dienst werkzaam zijn, de verzekering, dat de Nederlandse Fruittelers Organisatie grote waardering heeft voor de hoge opvatting, die er bij deze Dienst heerst bij de vervulling van hun taak. Hulde en dank voor alles wat in de achter ons liggende 50 jaren door de Plantenziektenkundige Dienst in het belang van onze vaderlandse fruitteelt werd verricht.

En tot besluit wil ik u, Mijnheer de Directeur en al uw medewerkers voor de komende jaren veel goeds en succes toewensen bij uw voortdurende strijd tegen de belagers van onze cultuurgewassen, waardoor in zo belangrijke mate wordt bijgedragen tot de welvaart van ons land.

REDE, UITGESPROKEN DOOR DE HEER H. G. DEKENS,
VOORZITTER VAN DE GROEP AMERIKA VAN DE BOND VAN PLANTENHANDELAREN

Dames en Heren,

Aangezien onze voorzitter in het buitenland is, werd mij verzocht namens de Nederlandse Export van Boomkwekerijproducten enige woorden op deze gedenkwaardige dag te spreken, aan welk verzoek ik gaarne wil voldoen.

Over de geschiedenis van het ontstaan van de Plantenziektenkundige Dienst werd bij gelegenheid van het 25-jarig jubileum reeds uitvoerig gesproken en ik verwacht dan ook, dat deze aan de meesten uwer wel bekend zal zijn. Geheel hieraan voorbij gaan wil ik echter niet.

Aanleiding tot de instelling van de P.D. was de wenselijkheid, welke later eis werd, om plantenzendingen naar de Verenigde Staten te doen vergezeld gaan van een verklaring, dat zij vrij waren van schadelijke insecten en plantenziekten.

Door de Amerikaanse importeurs werd dan ook de instelling van de P.D., welke de verklaringen afgaf, wel aanvaard. Door het grootste gedeelte der kwekers werd deze Dienst echter gezien als bemoeizucht der regering met hun zaken en werd dan ook weinig of geen medewerking verkregen. Thans zouden wij er heel wat voor over hebben, indien de staatsbemoeizucht zich alleen maar uitstreckte tot de P.D.

De tegenzin in de beginne om de P.D. medewerking te verlenen, werd langzamerhand echter overwonnen, doordat de Dienst ook adviezen en inlichtingen verschaftte ter bestrijding van plantenziekten en schadelijke insecten en de P.D. is een instelling geworden, waar iedere kweker gaarne mee samenwerkt.

Deze goede samenwerking houdt nauw verband met onze export van boomkwekerijgewassen. Practisch alle landen, waarheen door ons wordt geëxporteerd, hebben mindere of meerdere eisen, welke aan onze producten gesteld worden met betrekking tot plantenziekten en schadelijke insecten.

Een van de moeilijkste landen voor onze export is zeker de Verenigde Staten van Amerika, welke, zoals ik reeds eerder zei, aanleiding is geweest tot de instelling van de P.D. Als voorzitter van de Amerikaanse groep van de Bond van Plantenhandelaren heb ik sedert 1945 ondervonden wat het zeggen wil te moeten vechten voor het openhouden van een land voor onze export, waar de sluiting van zo'n land te maken heeft met plantenziekten en schadelijke insecten.

Gedurende de oorlog was er een verruiming voor de import van boomkwekerijgewassen in de Verenigde Staten gekomen door een toevalligheid, waar ik niet nader over zal uitweiden. Bij mijn eerste bezoek aan de States na de oorlog, in Mei 1945, vernam ik over de verruiming van deze import, maar tegelijkertijd hoorde ik ook van de motieven om te trachten het land potdicht te maken voor de invoer van planten, vanwege de zeer grote mogelijkheid van het binnenkomen van schadelijke insecten en plantenziekten.

Bij nader onderzoek in Washington bleek mij, dat een en ander juist was en ik kreeg daar o.a. de mededeling, dat onze P.D. gedurende de oorlog zodanig had geleden en zelfs geheel had stilgestaan, zodat onze producten zeker alle besmet waren. Ook het overlijden van Ir VAN POETEREN had het vertrouwen in onze P.D. zeer sterk verminderd. Ir VAN POETEREN heeft altijd een enorm vertrouwen in de Verenigde Staten genoten en was daar iemand van zeer groot aanzien.

Gelukkig kon ik de heren aan de overzijde mededelen, dat onze P.D. niet had stilge-

zeten gedurende de oorlogsjaren, al waren zij dan misschien niet op de hoogte met het allerlaatste en nieuwste uit de Verenigde Staten.

Ik zag tevens de noodzaak in van een nauw contact van de P.D. aan de overzijde met onze Dienst hier en dit contact kon alleen verkregen worden door persoonlijk bezoek. Ik vind het prettig hier te kunnen verklaren, dat ook de bevoegde instanties van de noodzaak van dit bezoek overtuigd waren en verschillende malen werden bezoeken aan de Verenigde Staten gebracht door personen, die competent waren om de Nederlandse belangen te behartigen en te verdedigen. Samen met het nieuw benoemde hoofd van de Dienst, Dr BRIEJËR, ben ik in 1947 naar Washington getrokken en met genoegen kan ik hier verklaren, dat het bezoek van het Hoofd van onze Dienst in Washington een enorme indruk heeft gemaakt en wel zodanig, dat mij zelfs door de Engelsen een compliment werd gemaakt over de perfecte wijze, waarop onze belangen in de States behartigd en verdedigd waren. Er is hierdoor een zeer nauwe samenwerking met onze Dienst ontstaan, welke onze export zeer ten goede komt.

Met vertrouwen zie ik dan ook de toekomst van deze export tegemoet en alleen daardoor, dat bij de Dienst personen werkzaam zijn, die de belangen op zo uitstekende wijze behartigen en vooral ook hierdoor, dat zij niet alleen theoretici zijn, maar ook de praktische zijde zo goed zien.

Als exporteurs zien wij de grote noodzaak van de Dienst in en zijn wij dankbaar, dat er een instelling is, welke op zo kundige wijze onze belangen behartigt. Zeker zullen er wel eens aanmerkingen gemaakt worden, maar dan zal dit alleen zijn door degenen, die niet zo nauw met de P.D. hebben samengewerkt als ik zelf gedurende de laatste jaren en van nabij gezien hebben wat voor moeilijkheden zich kunnen voordoen en te overwinnen zijn. Ik ben echter overtuigd, dat onder de zeer bekwame leiding van Dr BRIEJËR met zijn staf de P.D. het aanzien, dat hij in het buitenland reeds geniet, nog aanmerkelijk zal vergroten.

Alvorens te eindigen wil ik de P.D. met dit 50-jarig Jubileum namens de Nederlandse Export van Boomkwekerij-producten van harte gelukwensen en ik hoop, dat de prettige samenwerking, welke bestaat tussen de Dienst en ons zal blijven bestaan tot in lengte van dagen.

REDE, NAMENS HET PERSONEEL
UITGESPROKEN DOOR DE HEER J. ZWARTENDIJK,
PHYTOPATHOLOOG BIJ DE PLANTENZIEKTENKUNDIGE DIENST

Thans sta ik hier meer op mijn gemak dan een half uur geleden, toen de Heer Bonnerman mij voor het voetlicht riep.

Wij hebben vanmiddag veel over de P.D. gehoord en ik heb mij afgevraagd hoe het mogelijk was en wat de oorzaken geweest kunnen zijn, dat de P.D. in 50 jaren zo'n vlucht heeft genomen.

Geen ambtenaar kan 50 jaar aan een dienst verbonden zijn. 50 jaren betekenen voor een mens een lange tijd; voor een Dienst als de P.D. is het een begin.

Slechts enkelen, nog maar zeer weinigen, hebben met mij het genoegen gehad onder de drie Hoofden van de Dienst te mogen werken.

Het is bekend, dat onze Dienst bij zijn werk (veldonderzoek, bestrijding enz.) zeer afhankelijk is van het weer. Ook de boeren en tuinders verkeren onder dezelfde omstandigheden en voor het weerpraatje, waarvoor een nauw contact bestaat tussen K.N.M.I. en P.D., bestaat grote belangstelling.

Het lijkt mij niet onwaardig eens een vergelijking te maken tussen de invloed van het weer op onze werkzaamheden en het werk van de Hoofden van de Dienst en het personeel.

Dan denk ik allereerst aan Prof. RITZEMA Bos. De P.D. was toen pas opgericht en bestond uit totaal 12 ambtenaren: 7 in de binnendienst en 5 in de buitendienst. De jongeren hadden dikwijls met grote moeilijkheden te kampen. Als wij hiermee bij Prof. RITZEMA Bos kwamen, hadden we, nog voordat er iets was gezegd, direct het rustige gevoel, dat alles in orde zou komen. Zijn natuur kan het beste vergeleken worden met een kalme, zonnige Septemberdag.

Daarna kwam de Heer VAN POETEREN, die meer dan 25 jaren het P.D.-schip heeft bestuurd. Hij heeft geweldig veel tegenwind gehad, maar het is hem mogen gelukken om tegen de wind in de Dienst te maken tot een instituut, waarvoor men zowel in binnen- als buitenland grote waardering heeft.

Hij had dit nimmer kunnen bereiken, wanneer niet op de juiste momenten de wervelwind SCHOEVERS achter hem had gestaan. SCHOEVERS, de man met de ruwe bolster, maar met een hart van goud.

Hierbij denk ik tevens aan de ambtenaren ADEMA, AUGUSTIJN, ONRUST e.a., die onder deze omstandigheden hebben meegewerkt om de Dienst groot te maken.

En nu, nu komt u Mijnheer BRIEJËR aan de beurt. Wij leven in een gebied van hoge druk, soms met depressies en geweldige diepe luchtzakken, doch het zijn steeds de momenten onder hoge druk op de juiste tijd, die u zeer belangrijke dingen tot stand doen brengen.

Kijken wij thans naar het personeel in zijn gehele omvang.

De ambtenaren van de buitendienst zijn practisch de gehele dag in Gods vrije natuur. Zij komen slechts zo nu en dan eens bij elkaar en daarna verspreiden zij zich weer over het gehele land. De stemming op de vergaderingen en ook de sfeer op de standplaatsen is zeer goed; de „zon” schijnt er.

In het gebouw te Wageningen, onderverdeeld in kleine ruimten, zitten ongeveer 140 mensen. Ook daar kan de samenwerking „zonnig” worden genoemd.

Ik ben er van overtuigd, dat dank zij deze samenwerking, onder hoge druk van de Directie, ook in de toekomst veel kan worden gedaan ten bate van het vaderland en de land- en tuinbouw.

SLOTWOORD VAN DR C. J. BRIJÈR,
DIRECTEUR VAN DE PLANTENZIEKTENKUNDIGE DIENST

Dames en Heren,

Ik dank u allen zeer, dat u hier aanwezig hebt willen zijn om het jubileum van de P.D. te vieren.

Wij zijn overstelpd met gelukwensen, telegrammen en bloemstukken, waarvoor wij zeer erkentelijk zijn.

In het bijzonder dank ik degenen, die hier het woord hebben gevoerd en die de P.D. hebben gehuldigd met welwillende overdrijving, zoals dat nu eenmaal gebruikelijk is bij gelegenheden als deze.

U, Mijnheer de Secretaris-Generaal, verzoek ik de welgemeende dank van de P.D. te willen aanvaarden. Het was ons een grote eer, dat u hebt willen spreken namens Z.E. de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening. Het is ons een zeer hoge eer en het stemt ons tot diepe dankbaarheid, dat het H.M. de Koningin heeft behaagd enkele van onze vooraanstaande medewerkers te onderscheiden. Wij weten, dat dit een onderscheiding is voor de gehele P.D., waarvoor ik dan ook namens het gehele personeel onze grote waardering betuig.

Het is ons echter bekend, dat u ook persoonlijk grote belangstelling hebt voor het werk van de Dienst. Deze hebt u getoond toen u, ondanks uw zeer drukke werkzaamheden, onlangs een dag bij ons hebt doorgebracht om u van het werk op de hoogte te stellen. Het is mij daarbij gebleken, dat u de inzichten van zeer velen van ons deelt, namelijk dat de eigenschappen van de mensen in de eerste plaats aandacht verdienen.

Tenslotte dank ik de Heren Curatoren van de Landbouwhogeschool voor het beschikbaar stellen van de Aula voor de herdenking van dit jubileum.

VAN RECHTS NAAR LINKS: }

MEVR. W. QUANJER-STELTMAN, PROF. DR. H. M. QUANJER, DR. C. J. BRIJÈR, DR. IR. H. N. KLUIJVER

Foto, genomen tijdens de receptie

MEDEDELINGEN

Verkrijgbaar bij de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen — Telefoon 2741
Postrekening 18018

<p>1. De bessenspruitvretter, 5e dr. f 0,15.
 3. De wintervlinder, 6e dr. f 0,25.
 4. Brandziekten van granen, 5e dr. f 0,20.
 6. Ziekten en beschadigingen van het aardappelloof, 21e dr. f 0,35.
 9. Ziekten van aardappelknollen, 14e dr. f 0,40.
 10. De loodglansziekte onzer fruitgewassen, 7e dr. f 0,20.
 11. Plantenziekten, waarmede rekening moet worden gehouden bij de veldkeuring, 5e dr. f 0,20.
 13. Le service phytopathologique aux Pays-Bas, 2e éd., f 0,15.
 13a. The Phytopathological Service in the Netherlands, 3rd ed. f 0,25.
 13b. Staten Plantepatologisch kontor in Nederlandene, f 0,15.
 13c. El Servicio fitopatológico en los Países Bajos, f 0,15.
 16a. Black scab (wart disease) in the Netherlands, f 0,25.
 16b. La maladie verruqueuse (gale noire) des pommes de terre aux Pays-Bas f 0,25.
 16c. Der Kartoffelkrebs in den Niederlanden f 0,25.
 17. Bescherming van nuttige vogels, 12e dr. f 0,35.
 19. Bestrijding van plantenziekten in kleine tuinen in de winter, 5e dr. f 0,25.
 20. Wormstekigheid bij appel en peer, 6e dr. f 0,25.
 21. Bestrijding van plantenziekten in kleine tuinen in de zomer, 4e dr. f 0,25.
 24. Plantenziektenkundige waarnemingen III: Iepen-ziekte. — Chlorocystis rectangulata f 0,45.
 25. Bestrijding van tomatenziekten in Engeland (reis-verslag) f 0,15.
 26. Ziekten en beschadigingen van tomaten, 3e dr., f 0,45.
 27. Verslag over de werkzaamheden van de Planten-ziektenkundige Dienst in de jaren 1920 en 1921, f 1,—.
 29. De grote en de kleine Narcisvlieg f 0,10.
 31. Verslag over de werkzaamheden van de Planten-ziektenkundige Dienst in het jaar 1922 f 0,45.
 33. Sproeien en sproeiers, 9e dr. f 0,40.
 43. Middelen tegen plantenziekten en schadelijke dieren, 7e dr. f 0,50.
 45. Smalle graanvlieg en fritvlieg f 0,25.
 46. De berichtendienst van de Plantenziektenkundige Dienst f 0,15.
 47. Aantasting van suikerbieten en mangelwortelen door Phoma betae Frank f 0,25.
 49. Insectenbestrijding uit vliegtuigen f 0,60.
 50. De schurftziekte bij appel en peer, 7e dr. f 0,35.
 52. De aardappelziekte (Phytophthora infestans), 3e dr., f 0,15.</p> | <p>54. Draaihartigheid van kool, 2e dr. f 0,25.
 59. Rupsenplagen in loofhout, 5e dr. f 0,40.
 61. Vermeende en werkelijke gevaren verbonden aan het gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen in land-en tuinbouw, 2e dr. f 0,20.
 63. Grondontsmetting f 0,35.
 67. Bestuiven en bestuivers f 0,25.
 68. De Coloradokever, 2e dr. f 0,20.
 70. Ziekten en beschadigingen van klein fruit (bessen, frambozen, aardbeien), 2e dr. f 0,35.
 73. Bestrijdingsschema voor fruitgewassen, 13e dr., f 0,25.
 75. Het sporeuenvraagstuk voor de fruitteelt, f 0,15.
 77. Beschrijving van de knollen en lichtkiemen van aardappelrassen, 2e dr. f 0,40.
 78. Voorlopige mededeling over de resultaten der proefnemingen met chemische middelen ter bestrijding der karwijmot (Depressaria nervosa Hw) in 1934 f 0,15.
 79. De Coloradokeverwet f 0,15.
 82. Resultaten van het karwijmotonderzoek in Groningen f 0,15.
 85. De bisamrat, 2e dr. f 0,15.
 86. Handleiding bij de bespuiting van fruitgewassen, 4e dr. f 0,40.
 88. Monilia-ziekten van fruit, 4e dr. f 0,15.
 91. Over de economische betekenis van de groene kikvors f 0,10.
 92. Overzicht van de belangrijkste ziekten en plagen van landbouwgewassen en hun bestrijding, 6e dr., f 1,—.
 96. Vogelverschrikkers en andere afweermiddelen tegen vogelschade f 0,15.
 97. De Botrytis-aantasting van Gladiolusknollen en haar bestrijding, 2e dr. f 0,20.
 99. Plantenziekten en schadelijke dieren in de groententuin, 5e dr. f 0,35.
 102. Schadelijke ratten en muizen en hun bestrijding, f 0,40.
 104. Ziekten en beschadigingen van tabak in Nederland, f 0,25.
 105. De appelbloesemkever, 3e dr. f 0,35.
 106. Zaaiaadontsmetting in de tuinbouw f 0,10.
 107. Bestrijdingsschema voor fruit onder glas f 0,35.
 108. Lijst van bestrijdingsmiddelen tegen plantenziekten en schadelijke dieren f 0,20.
 109. De kankerziekte van appel en peer f 0,15.
 110. De bestrijdingsmiddelenwetgeving f 0,40.
 111. Onkruidbestrijding met chemische middelen, f 0,25.
 112. Voorschriften voor de bestrijding van de aard-appelmoeheid f 0,20.</p> |
|--|--|

De ontbrekende nummers uit de serie zijn uitverkocht en worden niet meer herdrukt.